

LANDENSTRATEGIENOTA 2017-2021

VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

TUSSEN DE ZUID-AFRIKAANSE REGERING EN DE VLAAMSE REGERING

**Government
of Flanders**

Inhoud

0. Inleiding	5
1. Ontwikkelingssamenwerking tussen Zuid-Afrika en Vlaanderen	8
1.1 Kort overzicht	8
1.2 Overzicht ODA van Vlaanderen aan Zuid-Afrika	8
1.3 Geleerde lessen van de tussentijdse evaluatie	10
1.4 Andere initiatieven van de Vlaamse Regering in Zuid-Afrika	10
2. Samenwerkingsprogramma (Veranderingstheorie)	11
2.1 Situatietheorie: klimaatadaptatie, groene economie en creatie van werkgelegenheid	11
2.2 Uitgangspunten en belangrijkste veronderstellingen van de Veranderingstheorie	16
2.3 Het veranderingskader	18
3. Beheer van het programma	27
3.1 Bestuur van het programma	27
3.2 Programmering Landenstrategienota 2017-2021	28
3.3 Monitoring en evaluatie	29
3.4 Financieringsverbintenissen en uitbetalingen	30
3.5 Risicobeheer	30
Bijlagen	
Bijlage 1: Analyse algemene context en beleidsprioriteiten Zuid-Afrika	32
Bijlage 2: Vlaamse ontwikkelingssamenwerking: algemeen kader en visie	37
Bijlage 3: Methode om de klimaatfinanciering te berekenen – Vlaamse Regering	40
Referenties	42

Lijst van afkortingen

AAAA	Addis Ababa Action Agenda (Actieagenda van Addis Abeba)
ANC	African National Congress (Afrikaans Nationaal Congres)
AU	Afrikaanse Unie
BBBEE	Broad Based Black Economic Empowerment (Breed gebaseerde Zwarte Economische Ontwikkeling)
BRICS	Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika
CPI	Corruption Perception Index (Corruptie Perceptie Index)
DA	Democratic Alliance (Democratische Alliantie)
DEA	Department of Environmental Affairs (Departement Milieuzaken)
EDD	Economic Development Department (Departement Economische Ontwikkeling)
EFF	Economic Freedom Fighters (Economische Vrijheidsstrijders)
BUZA	Departement Buitenlandse Zaken
FWO-Vlaanderen	Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen
G20	Groep van 20
bbp	bruto binnenlands product
GE	Groene economie
bni	bruto nationaal inkomen
GPEDC	Global Partnership for Effective Development Cooperation (Mondiaal Partnerschap voor Doeltreffende Ontwikkelingssamenwerking)
HDI	Human Development Index (Index van de Menselijke Ontwikkeling)
KA	Klimaatadaptatie
NT:IDC	International Development Cooperation Unit of the National Treasury, South Africa (Eenheid voor Internationale Ontwikkelingssamenwerking van de Nationale Thesaurie, Zuid-Afrika)
IFP	Inkatha Freedom Party (Inkatha Vrijheidspartij)
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change (Intergouvernementele Werkgroep inzake Klimaatverandering)
LTAS	Long Term Adaptation Scenarios Flagship Research Programme (Lange Termijn Vlaggeschip Onderzoeksprogramma voor Adaptatie Scenario's)
MDO	Millenniumdoelstelling voor de Ontwikkeling
M&E	Monitoring en Evaluatie
MTSF	Medium Term Strategic Framework (Strategisch Raamwerk op Middellange Termijn)
NCCRWP	National Climate Change Response White Paper (Nationaal Witboek Adaptatie Klimaatverandering)
NDP	National Development Plan (Nationaal Ontwikkelingsplan)
NDC	National Determined Contribution (Nationaal Bepaalde Bijdrage)
NEPAD	New Economic Partnership for African Development (Nieuw Economisch Partnerschap voor Afrikaanse Ontwikkeling)
NT	National Treasury (Nationale Thesaurie)
ODA	Official Development Assistance (Officiële Ontwikkelingshulp)
PA	Paris Agreement (Akkoord van Parijs)
SADC	Southern Africa Development Community (Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika)

SDG	Sustainable Development Goals (Duurzame Ontwikkelingsdoelen)
SMME	Small, Medium and Micro Enterprise (Kleine, Middelgrote, en Micro-ondernemingen)
ToC	Theory of Change (Veranderingstheorie)
UMIC	Upper Middle Income Country (Hoger-middeninkomensland)
UNEP	United Nations Environment (Milieuprogramma van de Verenigde Naties)
UNFCCC	United Nations Framework Convention for Climate Change (Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering)

De Vlaamse Regering heeft een lange samenwerkingsgeschiedenis met de Zuid-Afrikaanse Regering. De aard van de samenwerking tussen beide regeringen is in de loop der jaren veranderd, rekening houdend met zowel de internationale ontwikkelingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking als met uit het verleden geleerde lessen.

De LSN 2017-2021 komt voort uit een overlegproces tussen de Zuid-Afrikaanse Regering en de Vlaamse Regering. Dit resulteerde in een verbintenis om een bijdrage te leveren aan klimaatadaptatie en de schepping van werkgelegenheid in de groene economie.

De LSN 2017-2021 is afgestemd op de voornaamste beleidslijnen van de Zuid-Afrikaanse Regering inzake de groene economie en de klimaatverandering. De LSN 2017-2021 is eveneens afgestemd op het beleid inzake ontwikkelingssamenwerking van de Vlaamse Regering. Het programma draagt bij aan de realisatie van Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling en meer specifiek aan SDG 13: *Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden*. De LSN is ook afgestemd op het Nationaal Ontwikkelingsplan van Zuid-Afrika en het Strategisch Raamwerk op Middellange Termijn, meer bepaald Resultaat 10: *Goed beschermde en continu versterkte milieurijsdommen en natuurlijke hulpbronnen* en Resultaat 4: *Waardig werk door inclusieve economische groei*, en op beleidslijnen inzake de klimaatverandering zoals de Nationale Adaptatiestrategie inzake Klimaatverandering. Wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat de gevolgen van de klimaatverandering in zuidelijk Afrika sterk zullen worden gevoeld en dat dringend actie nodig is.

De Zuid-Afrikaanse Regering zal de voornaamste speler zijn in de ontwikkeling van het beleid en het scheppen van de omstandigheden om met de klimaatverandering om te gaan. Om de effectieve uitvoering van adaptatiemaatregelen inzake de klimaatverandering te verzekeren, wordt gestreefd naar samenwerking met meerdere actoren uit het maatschappelijk middenveld, internationale organisaties, lokale gemeenschappen, de academische wereld en de privésector. Onderzoek, testen en aansturen van innovatieve vormen van werkgelegenheid en sociaal ondernemerschap zullen een belangrijke focusvormen bij de uitvoering van de LSN 2017-2021.

Het gedeelde streven van de Zuid-Afrikaanse Regering en de Vlaamse Regering behelst de ondersteuning van innovatieve oplossingen voor de huidige uitdagingen rond de klimaatverandering, met als streefdoel de realisatie van een inclusieve samenleving en de bevordering van een inclusieve groene economie.

KAART VAN ZUID-AFRIKA

ZUID-AFRIKA IN EEN OOGOPSLAG¹

Totale bevolking (2016)	55,91 miljoen
Mannelijke bevolking (%)	49%
Vrouwelijke bevolking (%)	51%
Jongeren (tot 35 jaar) (%)	66%
HDI-score (2014)	116/188 (landen)
HDI-index (2014)	0,666
Gini-index, gebaseerd op de inkomensverdeling (2015)	0.65
Percentage van de bevolking onder de armoedegrens (USD 1,25)	9,4 %
Percentage van de bevolking onder de nationale inkomensgrens	53,8%
Werkloosheidscijfer (2016, 3de kwartaal)	27,1 %
bni/capita (2014)	USD 12, 240
Levensverwachting bij geboorte (2016)	62,4 jaar
Gemiddeld aantal jaren scholing (2014)	9,9
Moedersterftecijfer (2014)	140 (per 100.000 levendgeborenen)
Sterftecijfer onder de 5 jaar (2016)	44,4 (per 1.000 geboorten)
Ibrahim Index of African Governance (2015)	4de plaats (van 54) Score: 73/100, verbetering met 0,9 sinds 2011
Corruptie Perceptie Index (2015)	61/168 (landen)
Corruptie Perceptie Index-score (2015)	44/100
Bbp-groei (2de kwartaal 2016)	3,1%
Netto ODA (2015)	USD 1,42 miljard
Netto ODA/bni (2015)	0,5%
Provincies	Gauteng, KwaZoeloe-Natal, Noordwest, Limpopo, Vrijstaat, Mpumalanga, Oost-Kaap, West-Kaap, Noord-Kaap
Voornaamste economische sectoren	Mijnbouw, diensten, transport, energie, productie en landbouw
Officiële talen	Engels, isiZulu, isiXhosa, isiNdebele, Afrikaans, siSwati, Sepedi, Sesotho, Setswana, Tshivenda, Xitsonga
Regering	Constitutionele meerpartijendemocratie, drie bestuursniveaus (lokaal, provinciaal, nationaal)
Hoofdsteden	Tshwane (administratief), Kaapstad (legislatief), Bloemfontein (gerechtelijk); grondwettelijk hof in Johannesburg
Munteenheid	Rand (ZAR)

¹Bron: Statistics South Africa, MDG Report 2015, Human Development Report, <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/ZAF>, UNFPA, Wereld Bank

1.1 Kort overzicht

Zuid-Afrika en Vlaanderen hebben een lange voorgeschiedenis van samenwerking. Het Departement Buitenlandse Zaken en andere afdelingen van de Vlaamse Regering en actoren uit het maatschappelijk middenveld hebben samengewerkt met diverse Zuid-Afrikaanse tegenhangers van de regering en het maatschappelijk middenveld. De Nationale Thesaurie van Zuid-Afrika was de strategische partner voor de ontwikkelingssamenwerking. In de loop der jaren is de samenwerking geleidelijk aan geëvolueerd van een variatie aan kleinere projecten met meerdere partners tot een meer gefocuste aanpak. Programma's van één jaar zijn vervangen door vijfjaarlijkse Landenstrategienota's (LSN).

In 2005 werd de eerste meerjarige LSN 2005-2009³ ontwikkeld. De voornaamste partners voor de uitvoering van de LSN 2005-2009 waren de provinciale overheden. Zij bepaalden ook de sectoren voor de samenwerking. De LSN 2012-2016 hanteerde een andere aanpak. De focus lag hier voornamelijk op de schepping van werkgelegenheid via de ontwikkeling van kmo's en meer bepaald sociale ondernemingen. Bij de implementatie waren meerdere actoren betrokken, namelijk de overheid (op drie niveaus), organisaties uit het maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen, de privésector en internationale organisaties.

1.2 Totale ODA van Vlaanderen aan Zuid-Afrika

Onderstaande tabel 1 geeft een overzicht van de ODA-bijdragen van Vlaanderen aan Zuid-Afrika sinds de eerste meerjarige LSN. Tussen 2005 en 2016 droeg Vlaanderen 53,3 miljoen euro ODA bij aan Zuid-Afrika. Van dit bedrag was 82% afkomstig van het Departement Buitenlandse Zaken, terwijl de rest afkomstig was van andere regeringsafdelingen in Vlaanderen, waaronder Onderwijs en Vorming, Werk en Sociale Economie, Milieuzaken, Cultuur en Jeugd, Landbouw, Wetenschap en Innovatie.

De voornaamste sectoren die steun ontvingen, waren (1) sociale infrastructuur (inclusief sociaal welzijn, werkgelegenheidsbeleid en werk, cultuur, huisvesting), (2) landbouw, (3) handel en industrie, (4) onderwijs, (5) overheid en het maatschappelijk middenveld. Onderstaande tabel 2 toont de verdeling van ODA aan Zuid-Afrika per sector.

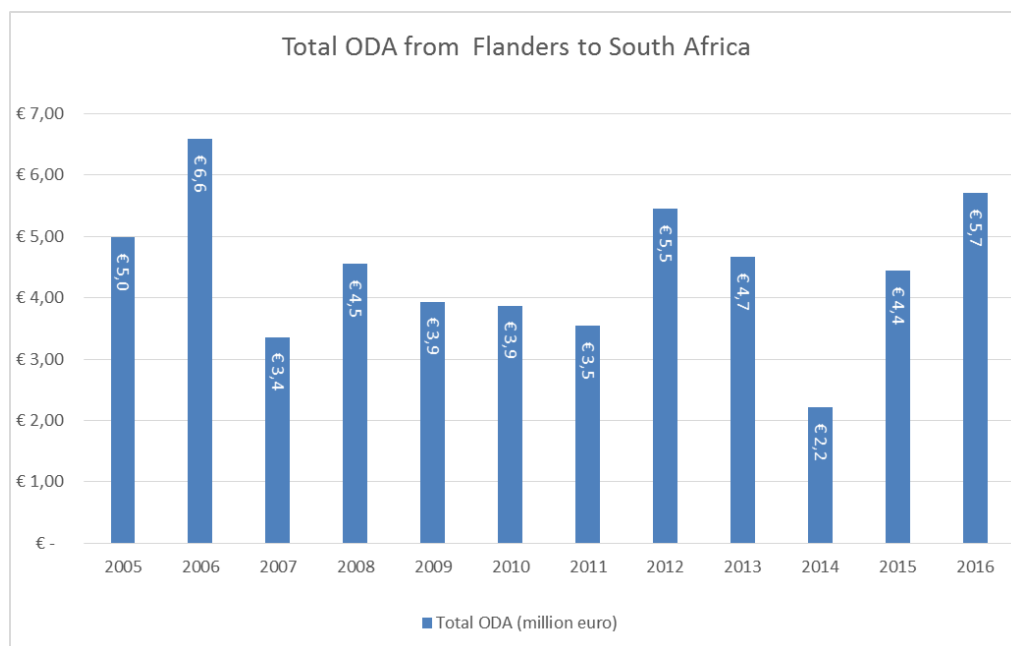
---

² Voor een contextanalyse van het kader voor ontwikkelingssamenwerking tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika en de Vlaamse visie inzake ontwikkelingssamenwerking, zie Bijlagen 1 en 2.

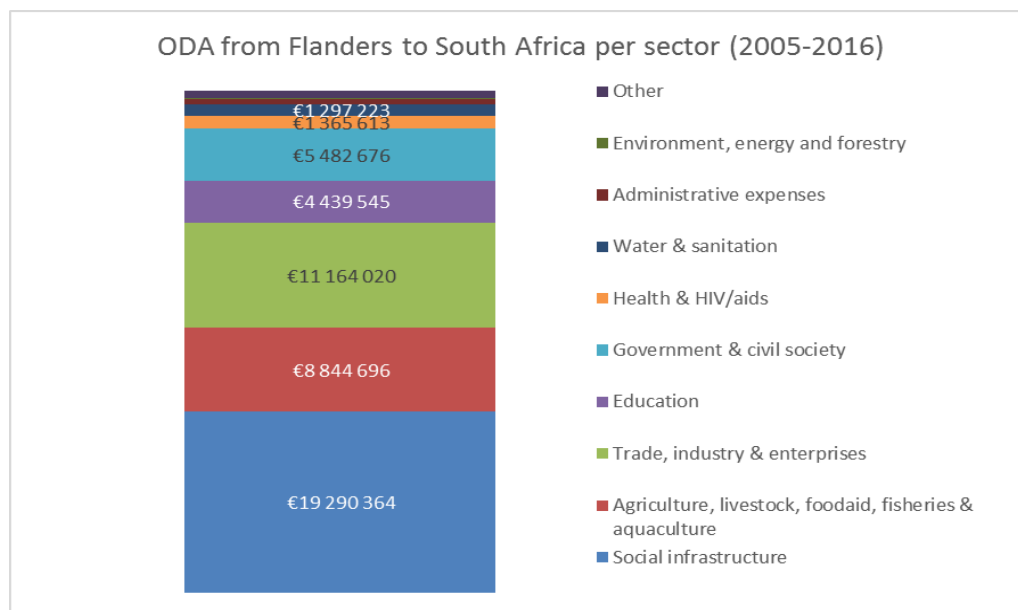
³ De LSN 2005-2009 werd met twee jaar verlengd vanwege vertragingen in de uitvoering.

Tabel 1: ODA van Vlaanderen aan Zuid-Afrika (2005-2016)

Tabel 2: ODA van Vlaanderen aan Zuid-Afrika per sector (2005-2016)

1.3 Geleerde lessen van de tussentijdse evaluatie

De tussentijdse evaluatie van de LSN 2012-2016 leverde een aantal positieve resultaten en successen op en verhelderde enkele algemene lessen die uit de samenwerking tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika kunnen worden geleerd.

Van de aanbevelingen uit de tussentijdse evaluatie van de ontwikkelingssamenwerking tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika (2015) zijn de volgende relevant voor de LSN 2017-2021:

- (1) Ontwikkel een specifieke niche waar Vlaanderen waarde kan toevoegen door onderzoek en experimentele proefprojecten te ondersteunen, langs dezelfde lijnen als de samenwerking inzake (sociaal) ondernemerschap;
- (2) Zet de systeembenadering voort;
- (3) Besteed meer aandacht aan sector overschrijdende problemen zoals gender en klimaat;
- (4) Wissel relevante ervaring uit en deel kennis met de partners;
- (5) Breid de samenwerkingsfocus in Zuid-Afrika uit naar meer provincies om nieuwe initiatieven aan te sturen;
- (6) Handhaaf een doorlopende dialoog tussen de Vlaamse Regering en de Zuid-Afrikaanse Regering via bilaterale raadpleging en regelmatige feedback.

1.4 Andere initiatieven van de Vlaamse Regering in Zuid-Afrika

Naast ontwikkelingssamenwerkingsactiviteiten biedt Vlaanderen op dit moment steun aan de samenwerking in de jongerensector via een partnerschap met het National Youth Development Agency, in de sector kunst en cultuur via steun aan diverse kunstfestivals en culturele actoren, in de sector wetenschap en technologie via het partnerschap tussen het FWO-Vlaanderen en de National Research Foundation, en in mensenrechten, onderwijs, toerisme en andere sectoren.

2. SAMENWERKINGSPROGRAMMA (VERANDERINGSTHEORIE)

De veranderingstheorie voor de LSN 2017-2021 is ontwikkeld via een participatief proces en uitgebreide samenspraak met vertegenwoordigers van de Zuid-Afrikaanse Regering (IDC:NT en DEA) en de Vlaamse Regering (BUZA)⁴. Een kritieke verschuiving tussen de LSN 2012-2016 en de LSN 2017-2021 is de focus op de klimaatverandering die door de Vlaamse Regering werd voorgesteld. Tijdens het consultatieproces bereikten beide partijen overeenstemming over de extra nadruk op de klimaatadaptatie en de creatie van werkgelegenheid in een inclusieve groene economie. Aangezien het de bedoeling is dat het programma voor 100% in aanmerking te komen voor klimaatfinanciering⁵, is het belangrijk om een duidelijk, strategisch verband te leggen tussen adaptatie aan klimaatverandering, de inclusieve groene economie en de maatschappelijke en economische voordelen van de creatie van werkgelegenheid.

Dit partnerschap is van kritiek belang om de resultaten en de impact van het programma te bereiken. De gezamenlijke leiding over het programma moet duidelijk worden bepaald, uiteengezet en begrepen door alle begunstigden van het programma en alle betrokkenen bij de uitvoering.

Het programma voor de LSN 2017-2021 wordt ondersteund door de strategische doelstelling om Zuid-Afrika te helpen de uitdagingen van armoede, werkloosheid en ongelijkheid aan te gaan. Om deze “drievoudige winst” te realiseren, is een focus op klimaatadaptatie, de versterking van het adaptatievermogen en de transformatieve ontwikkeling centraal. Daarbij zijn lange termijn duurzaamheidsbenaderingen in een veranderend klimaat belangrijk. Dit blijkt ook uit de nationale prioriteiten die via een uitgebreid onderzoek van de groene en inclusieve economie in Zuid-Afrika zijn vastgelegd, met specifieke aandacht voor de creatie van werkgelegenheid en de ontwikkeling van sociale ondernemingen, evenals de impact van de klimaatverandering op de nationale en sociale economie.

2.1 Analyse van de situatie: adaptatie aan klimaatverandering, jobcreatie en groene economie⁶

Armoede, ongelijkheid en werkloosheid zijn de grootste uitdagingen van Zuid-Afrika. Daarom blijft een beleid voor de promotie van economische groei en de schepping van werkgelegenheid de kern vormen van de ontwikkelingsstrategie van het land, zoals uiteengezet in het Nationaal Ontwikkelingsplan (NDP), en wordt dit gezien als van kritiek belang voor de verbetering van het welzijn van de inwoners van Zuid-Afrika. Deze noodzaak roept vaak vragen op over de balans tussen de economische groeidoelstellingen van Zuid-Afrika en de doelstellingen inzake de klimaatverandering en de groene economie (vergroening).

---

⁴ De Veranderingstheorie voor de LSN 2017-2021 is ontwikkeld op basis van het rapport van OneWorld Sustainable Investments: A Theory of Change for Country Strategy Paper III (2017-2021) between the Government of Flanders and the Government of the Republic of South Africa. Final Report, 30 november 2016, 104 pp.

⁵ De Vlaamse Regering heeft gevraagd om alle financiering voor de ontwikkelingssamenwerking met Zuid-Afrika voor 100% in aanmerking te laten komen voor klimaatfinanciering. Voor de selectiecriteria voor klimaatfinanciering: zie Bijlage 3.

⁶ For a more elaborate situation analysis, see OneWorld Sustainable Investments, 2016, op.cit.

2.1.1 Klimaatverandering in Zuid-Afrika

In Zuid-Afrika brengt de klimaatverandering de duurzaamheid van het sociaaleconomisch systeem nu al in gevaar. Stijgende temperaturen en wisselvallige neerslag met overstromingen en droogteperiodes tot gevolg, hebben een negatieve impact gehad op de bestaansmiddelen in meerdere sectoren en op de ecosystemen en de rijke biodiversiteit van het land. De langdurige droogte van 2015 in bepaalde delen van Zuid-Afrika heeft micro- en macro-economische gevolgen gehad. Zeven van de negen provincies kondigden de noodtoestand af.

De impact van de klimaatverandering zou enkele van Zuid-Afrika's behaalde Millenniumdoelstellingen (MDO) ongedaan kunnen maken en zou de realisatie van zijn Doelstellingen inzake Duurzame Ontwikkeling (SDG) kunnen belemmeren. De impact van de klimaatverandering kan tot voedselonzekerheid leiden, de werkloosheid doen toenemen en duurzame vormen van levensonderhoud in de weg staan. Als gevolg van hun beperkte veerkracht worden de arme bevolkingsgroepen het zwaarst getroffen door de negatieve gevolgen van de klimaatverandering.

De strijd tegen de door klimaatverandering veroorzaakte problemen is een centraal thema in het discours rond de groene economie in Zuid-Afrika. Er zijn effectieve antwoorden op de impact van klimaatverandering in het NDP opgenomen. Het stelt dat Zuid-Afrika beperkende maatregelen zal nemen (het gemeenschappelijke, wereldwijde streven naar verlaging en minimalisering van schadelijke CO₂-uitstoot) en ook adaptatiemaatregelen zal invoeren (de noodzaak om op de negatieve impact van de klimaatverandering te reageren) in het kader van zijn transitie naar een groene economie. Zuid-Afrika heeft met succes matigingsprogramma's geïmplementeerd, zoals het Renewable Energy Independent Power Producer Procurement Programme. De respons op de klimaatverandering in termen van adaptatieactiviteiten begint echter nu pas op gang te komen en vereist veel aandacht.

Nationaal wetenschappelijk onderzoek, voortbouwend op het werk van de Intergouvernementele Werkgroep inzake Klimaatverandering (IPCC), laat zien dat Zuid-Afrika bijzonder kwetsbaar is voor de impact van de klimaatverandering op het vlak van water- en voedselzekerheid, gezondheid, menselijke nederzettingen, infrastructuur en ecosysteemdiensten. Dit zijn dus de domeinen waarin de grootste behoefte bestaat aan adaptatiemaatregelen. Zuid-Afrika beschouwt zijn respons op de klimaatverandering vanuit het standpunt van een ontwikkelingsland dat de vermindering van armoede en de uitbanning van ongelijkheid als grootste prioriteiten heeft. Transformatieve ontwikkeling die een antwoord biedt op de onomkeerbare veranderingen die door de impact van klimaatverandering worden veroorzaakt, is essentieel om ervoor te zorgen dat de armoede niet verder wordt verergerd door de klimaatverandering. Het Nationaal Witboek Adaptatie Klimaatverandering (NCCRWP) gebruikt de woorden "significant" en "catastrofaal" om de potentiële impact van klimaatverandering op de middellange tot lange termijn te beschrijven. De meest kwetsbare domeinen zijn de menselijke gezondheid, de landbouw en water intensieve economische sectoren zoals mijnbouw en elektriciteitsopwekking. De stijging van de zeespiegel zal naar verwachting een impact hebben op de gebieden en de infrastructuur aan de kust. Het massale uitsterven van soorten in de rijke Zuid-Afrikaanse biodiversiteit zal een impact hebben op kritieke ecosysteemdiensten.

In 2016 ratificeerde Zuid-Afrika het Akkoord van Parijs inzake Klimaatverandering, dat in 2015 door 194 landen werd aangenomen tijdens de 21ste Klimaatconferentie. Het Akkoord van Parijs bouwt voort op het Klimaatverdrag en brengt alle landen voor het eerst samen voor een gemeenschappelijk doel: ambitieuze inspanningen leveren om de klimaatverandering tegen te gaan en zich aan te passen aan haar gevolgen, met extra ondersteuning voor ontwikkelingslanden om dit te doen. Het zet een nieuwe koers uit voor de wereldwijde klimaataanpak. De centrale doelstelling van het Akkoord van Parijs is de versterking van de wereldwijde respons op de dreiging van klimaatverandering, door de wereldwijde temperatuurstijging deze eeuw ruim onder 2 graden Celsius boven het pre-industriële niveau te houden en door te streven naar een verdere beperking van de temperatuurstijging tot 1,5 graad Celsius. Daarnaast wil het Akkoord de landen ook beter in staat stellen om met de impact van de klimaatverandering om te gaan. Om deze ambitieuze doelstellingen te behalen, zullen de benodigde financiële stromen, een nieuw technologisch raamwerk en een versterkt kader voor capaciteitsopbouw worden geïmplementeerd, zodat de acties door ontwikkelingslanden en de meest kwetsbare landen worden ondersteund in lijn met hun eigen landelijke doelstellingen. Het Akkoord voorziet ook meer transparantie van de acties en een ondersteuning via een robuuster transparantieraamwerk.

2.1.2 Regelgevingskader en bestuur

Bestaand regelgevingskader

De Zuid-Afrikaanse benadering van de ontwikkeling en uitvoering van een respons op klimaatverandering is gebaseerd op de kernprincipes van gelijkheid, verantwoordelijkheid, verheffing van de arme en kwetsbare bevolkingsgroepen, geïnformeerde participatie en intra- en intergenerationele duurzaamheid, waarbij rekening wordt gehouden met de economische, maatschappelijke en ecologische pijlers van de duurzame ontwikkeling. Het regelgevend en bestuurlijk kader van Zuid-Afrika is robuust⁷. Het bestaande beleid voor nationale ontwikkeling, klimaatverandering en de groene economie geniet wereldwijde erkenning en het kader is voor het grootste deel goed afgestemd en geïntegreerd. Wel moet de uitvoering van de nationale beleidslijnen op samenhangende wijze worden versneld, vooral wat de afstemming van het beleid inzake klimaatverandering en de groene economie betreft, door ze in te bedden in het nationaal discours inzake economische groei en ontwikkeling.

Uitdagingen op bestuurlijk gebied

De Regering van Zuid-Afrika staat voor ettelijke uitdagingen in haar respons op de klimaatverandering. Het Departement Milieuzaken (DEA) is belast met de coördinatie van de nationale respons op de klimaatverandering en de overgang naar een groene economie. Dit positioneert de klimaatverandering als een milieukwestie. Institutioneel loopt de respons op klimaatverandering doorheen alle overheidsniveaus, van nationaal en provinciaal tot gemeentelijk niveau.

Ontwikkelingsdeskundigen negeren de klimaatverandering echter vaak in hun planningsprocessen, met een trage of achterblijvende uitvoering van de klimaatrespons tot gevolg. Het Departement Milieuzaken (DEA) is een coördinerend departement en heeft geen formele jurisdictie over het ontwikkelingsplanningsproces en de bijbehorende regelgeving. De effectieve uitvoering van de respons op de klimaatverandering in Zuid-Afrika is dus volledig afhankelijk van het vermogen van het DEA om de planning en de activiteiten van andere overheidsniveaus te beïnvloeden en te coördineren.

---

⁷ Voor een overzicht van het regelgevings- en bestuurskader in Zuid-Afrika, zie de tabel 'Relevant enacted national development, green economy and climate change policy' in: OneWorld Sustainable Investments, [op.cit.](#), pp.12-17.

De lokale overheid heeft als opdracht (duurzame) basisdiensten te leveren, zoals water, en de lokale economische ontwikkeling te versterken in de context van afnemende middelen en de uitdaging van de klimaatverandering. De lokale overheid heeft echter ook te maken met een andere uitdaging: ze is niet volledig bevoegd of gefinancierd om te reageren. Bovendien gaat haar mandaat niet specifiek in op de nood om een respons te bieden op de klimaatverandering. Wel heeft ze de opdracht risicoprofielen en rampenbeheersplannen te ontwikkelen, wat ruimte biedt voor de risico's en gevolgen van de klimaatverandering.

Tot slot zijn er weinig prikkels om de klimaatverandering en de opkomende groene economie te zien als een middel om nieuwe of alternatieve vormen van economische ontwikkeling te stimuleren. Desalniettemin hebben zeven van de negen provincies van Zuid-Afrika al strategieën en beleid met het oog op de groene economie of klimaatverandering of zijn ze die aan het ontwikkelen. Dit vereist een robuuste, toegewijde aanpak van de uitvoering. Grootstedelijke gemeenten hebben ook blijkt gegeven van een engagement tegenover de groene economieagenda door relevante strategieën uit te werken.

2.1.3 Klimaatadaptatie: beleid en praktijk

Beleidsvoorbereiding

Om de prioriteiten en opties voor adaptatie van Zuid-Afrika te begrijpen en aan te pakken, heeft de Zuid-Afrikaanse Regering het Long-Term Adaptation Scenarios Flagship Research Programme (LTAS) 2012-2014 voor Zuid-Afrika ontwikkeld. De studie was gefocust op onderzoek naar klimaatadaptatie en scenarioplanning voor Zuid-Afrika en de subregio. Een kernboodschap die uit LTAS naar voren komt, is dat kwetsbare gemeenschappen, zoals arme stedelijke bevolkingsgroepen en zelfvoorzienende gemeenschappen op het platteland, de grootste nood hebben aan adaptatie, als gevolg van factoren zoals beperkte landbouwproductiviteit, beperkte beschikbaarheid van water, lage veerkracht en wijzigingen in de ecologische systemen⁸.

Het DEA ontwikkelt op dit moment zijn Nationale Adaptatiestrategie (NAS) en werkt de bepalingen van het Nationaal Witboek Adaptatie Klimaatverandering (NCCRWP) en de Nationaal Bepaalde Bijdrage (NDC) verder uit. De NAS bouwt ook voort op het werk in het kader van de bovenvermelde LTAS. De strategie is bedoeld om het beleidskader en het wettelijk kader voor de klimaatverandering te identificeren en te formaliseren en de passende institutionele afspraken te maken voor de uitvoering, planning, onderzoek, monitoring en evaluatie. Het hoofddoel is het adaptatievermogen te versterken en zo de kwetsbaarheid te beperken, in lijn met de adaptatiedoelstelling van het Akkoord van Parijs. De strategie zal naar verwachting in 2018 worden gelanceerd.

Noodzaak van tastbare resultaten inzake klimaatadaptatie

De werkgelegenheid in het algemeen is in Zuid-Afrika wat achteruitgegaan en de inspanningen om de ontwikkeling van ondernemingen te versnellen of bevorderen, hebben weinig succes opgeleverd. Toch erkennen de nationale strategieën tegen de klimaatverandering dat de klimaatrespons belangrijke nevenvoordelen oplevert, zoals tewerkstelling, de schepping van banen en de ontwikkeling van kleine ondernemingen. Men heeft enkele kleinschalige initiatieven inzake klimaatadaptatie genomen, maar de nevenvoordelen leveren weinig tastbare resultaten op. Om een aan het klimaat aangepaste groene economie in Zuid-Afrika algemeen ingang te doen vinden, moeten de nevenvoordelen van de adaptatie worden begrepen en bewezen. Op alle overheids- en bestuursniveaus in Zuid-Afrika moet een inclusieve economische groei van de adaptatiesector zichtbaar worden, vooral door de bevordering van ecosystemen en diensten zoals water en aanverwante sectoren zoals de biodiversiteit op het land en in de landbouw.

2.1.4 Schepping van werkgelegenheid en ontwikkeling van (sociale) ondernemingen in een klimaat gestuurde groene economie

Het concept van *Groene Economie* kreeg wereldwijde aandacht na de financiële crisis van 2008. Het VN-Milieuprogramma (UNEP) riep op tot een Wereldwijde *Green New Deal*. De regeringen werden aangemoedigd om de economische transformatie te stimuleren naar een groenere economie die een duurzame en inclusieve groei bevordert en groene werkgelegenheid schept.

Het VN-Milieuprogramma (UNEP) beschrijft de uitvoering van de groene economie als een langetermijnstrategie voor het herstel van de nationale economieën van de impact van de wereldwijde financiële crisis. Een groene economie is een economie “*die resulteert in een verbetering van het menselijk welzijn en de maatschappelijke gelijkheid, terwijl de milieुरisico's en de ecologische schaarste worden beperkt [...]. Een groene economie kan worden gezien als een economie die koolstofarm is, efficiënt met middelen omspringt en sociaal inclusief is*”⁸.

Zuid-Afrika beantwoordde ook aan de oproep van het UNEP door in mei 2010 een strategische top over de groene economie te organiseren. De volgende punten werden geïdentificeerd als drijvende krachten achter de transitie naar een groene economie in Zuid-Afrika: (1) toenemende zorgen over het gebrek aan ecologische duurzaamheid van de economische groeipatronen in heden en verleden, (2) toegenomen bewustzijn van een potentiële toekomstige klimaatcrisis en (3) de nood aan verregaande gedragsverandering en wijzigingen in de industriële technologieën en structuren⁹. De Zuid-Afrikaanse definitie van een groene economie is afgestemd op die van het UNEP en wordt beschreven als een duurzaam ontwikkelingstraject. Ze gaat in op de onderlinge afhankelijkheid tussen economische groei, sociale bescherming en natuurlijke ecosystemen. De groene economie geldt als een manier om een *inclusieve* groene groei te realiseren door armoede, maatschappelijke rechtvaardigheid en gelijkheid aan te pakken. Groene economische activiteiten vormen een startpunt voor Broad Based Black Economic Empowerment (BBBEE), en spelen in op de behoeften van kwetsbare bevolkingsgroepen zoals vrouwen en jongeren.

De *schepping van groene werkgelegenheid* is een belangrijk onderwerp van discussie en analyse in Zuid-Afrika. Volgens de Internationale Arbeidsorganisatie wordt werk als groen gedefinieerd wanneer het helpt om de algemene negatieve milieu-impact te beperken, met duurzame ondernemingen en economieën op milieu-, economisch en maatschappelijk gebied. Groene jobs beschermen en herstellen ecosystemen door het verbruik van water en grondstoffen te verminderen, de koolstofuitstoot te beperken en de productie van afval te minimaliseren. De privésector speelt een sleutelrol in de vergroening van de economie, vooral in termen van innovatie en de schepping van werkgelegenheid. Tijdens National Green Jobs Dialogue die in 2014 door het DEA werd georganiseerd, verklaarde het DEA dat er meerdere domeinen zijn “*waar groene jobs kunnen worden gecreëerd wanneer de economie overstapt naar een groen, koolstofarm, veerkrachtig traject dat efficiënt met middelen omgaat en werkgelegenheid schept*”¹⁰.

De Zuid-Afrikaanse Regering erkent ook het belang van *kleine, middelgrote en micro-ondernemingen (kmmo's)* voor het bereiken van de ontwikkelingsdoelstellingen van het land. De ondernemersactiviteit in Zuid-Afrika blijft echter beperkt en heeft met tal van uitdagingen te kampen. Kmmo's bieden werkgelegenheid voor 14% van de actieve bevolking, terwijl ze goed zijn voor 42% van het bbp. 30% van de Kmmo's bevinden zich in de formele sector, 66% zijn actief in de informele sector en 4% maakt deel uit van andere sectoren (landbouw, privéhuishoudens)¹¹. Men meent dat de informele economie opportuniteiten kan bieden voor een vergroening van de economie en het opbouwen van veerkracht tegenover de klimaatverandering via de verstrekking

---

⁸ UNEP, <http://web.unep.org/greeneconomy/what-inclusive-green-economy>

⁹ SAIIA, [South Africa's Green Economy transition: implications for reorienting the economy towards a Low-Carbon Growth trajectory](#), SAIIA, Occasional Paper no 168, December 2013, pp. 5-6.

¹⁰ <http://www.gov.za/departement-environmental-affairs-leads-national-green-jobs-dialogue>

¹¹ Bureau for Economic Research, [The small, medium and micro enterprise sector in South Africa](#), Research Note 2016, No 1.

van duurzame goederen en diensten. In de Zuid-Afrikaanse context erkent het DEA zulke informele groene activiteiten als strategieën om met de klimaatverandering om te gaan die samenhangen met de groene economie.

Het concept van *sociaal ondernemerschap* hangt nauw samen met het proces van groene jobcreatie. In Zuid-Afrika wordt sociaal ondernemerschap in steeds sterkere mate gezien als een manier om waardige tewerkstellingsopportuniteiten te creëren en tegelijk andere maatschappelijke en ecologische problemen aan te pakken. Het wordt beschouwd als een manier om armoede te verminderen en investeringen te stimuleren. Het regelgevend kader voor sociale ondernemingen is in ontwikkeling en er bestaat nog ruimte voor de schepping van een omgeving waarin sociale ondernemingen gedijen¹².

2.2 Uitgangspunten en belangrijke veronderstellingen van de Veranderingstheorie

De zes uitgangspunten voor de Veranderingstheorie voor de LSN 2017-2021 zijn de volgende:

- De context is essentieel
Succesvolle interventies zijn interventies die zijn afgestemd op de relevante omstandigheden. We denken globaal, maar onze acties moeten op lokaal niveau worden gerealiseerd. Ze moeten gebaseerd zijn op een grondige analyse van de specifieke opportuniteiten die inherent zijn aan de aanpak van de klimaatverandering. Dit omvat de overgang naar een samenleving die veerkrachtig op de klimaatverandering reageert, met meer opportuniteiten in de groene economie, grotere sociale inclusie en positieve voordelen voor de sociaaleconomische ontwikkeling van het land op de middellange tot lange termijn, terwijl de impact van het veranderende klimaat wordt aangepakt.
- De wereldwijde transitie naar een groene economie vormt een belangrijke opportuniteit voor Zuid-Afrika
De opportuniteiten van een transitie naar een groene economie omvatten de beperking van milieurisico's en ecologische schaarste en het streven naar duurzame ontwikkeling zonder aantasting van het milieu. Dit vereist technologische en transformerende werkwijzen en financiële investeringen. Het menselijk welzijn en de ecologische integriteit op de middellange tot lange termijn vormen de kern van de overgang naar een groene economie en de aanpak van de klimaatrisico's en -gevolgen.
- De klimaatverandering is een sociaaleconomische dreiging en een opportuniteit tegelijk
Zuid-Afrika is bijzonder kwetsbaar voor de impact van de klimaatverandering. De dreigingen voor de economie en het levensonderhoud van de bevolking zijn reëel. Maar aangezien de impact van de klimaatverandering naar verwachting onomkeerbaar is, brengt de nood aan transformerende en innovatieve ontwikkelingstrajecten die zich aan het klimaat kunnen aanpassen de mogelijkheid van nieuwe banen en ondernemingen met zich mee.
- De Zuid-Afrikaanse Regering heeft allereerst de verantwoordelijkheid om de acties inzake de klimaatverandering te coördineren en over te stappen naar een veerkrachtige samenleving met een koolstofarme economie
Hoewel de klimaatverandering een transversale kwestie is die het levensonderhoud op alle niveaus van de samenleving raakt, heeft de overheid de sleutel in handen tot de schepping van de meest passende en effectieve voorwaarden om de noodzakelijke transitie mogelijk te maken, de bijbehorende opportuniteiten te realiseren en de dreigingen tot het minimum te beperken.

---

¹² In 2016 ondertekenden de Zuid-Afrikaanse Regering en de Vlaamse Regering een projectovereenkomst voor de ontwikkeling van een beleid voor sociale economie in Zuid-Afrika.

- Holistische en multisectoriële benaderingen zullen waarschijnlijk meer impact hebben
Effectief op de klimaatverandering reageren en tegelijkertijd overgaan naar een veerkrachtige samenleving en een inclusieve groene economie staat of valt met de betrokkenheid van de meeste sectoren van de economie, via zowel publieke als private platformen en met de steun van hogere onderwijsinstellingen en het maatschappelijk middenveld.
- Empowerment van de kwetsbaarste groepen is belangrijk voor inclusieve ontwikkeling
De meest gemarginaliseerde groepen van het land zijn ook het kwetsbaarst voor de gevolgen van de klimaatverandering. Hun actieve participatie in klimaatadaptatie en de aanpak van de obstakels die hen van economische activiteiten uitsluiten, zijn de meest effectieve manier om de klimaatadaptatie te gebruiken als een middel om de transitie naar een groene economie mogelijk te maken. Dit stelt kwetsbare gemeenschappen ook in staat om een antwoord te bieden om de impact van de klimaatverandering, onder andere door de schepping van werkgelegenheid, en versterkt zo hun aanpassingsvermogen.

Belangrijkste veronderstellingen

De volgende veronderstellingen liggen aan de basis van het programma. Ze hebben implicaties met betrekking tot de vooruitgang naar de vermelde doelstellingen, geëvalueerd in relatie tot vooraf bepaalde indicatoren. Specifiek zijn er implicaties voor het behalen van de output en impact op programmaniveau; het is daarom van vitaal belang dat hier in het ontwerpstadium van interventies of activiteiten rekening mee wordt gehouden. In de veronderstelling dat de uitvoering van de interventies zal worden gespreid over de vijf jaren van de levenscyclus van de LSN 2017-2021, kan men tijdens de uitvoering belangrijke lessen leren voor het ontwerp van latere activiteiten.

De volgende belangrijkste veronderstellingen zullen bijdragen aan de succesvolle uitvoering van de LSN 2017-2021:

- De Vlaamse en de Zuid-Afrikaanse Regering scharen zich achter de aanpak en verbinden zich tot de uitvoering van het programma met de middelen waarover zij beschikken.
- De LSN 2017-2021 is afhankelijk van de mate waarin de volgende veranderingen plaatsvinden:
  - ✓ de ontwikkelingsactoren en ondersteunende stakeholders zijn geïnteresseerd in het potentieel voor armoedeverlichting en de schepping van werkgelegenheid in een aan het klimaat aangepaste groene economie;
  - ✓ de ontwikkelingsactoren en actoren in de privésector tonen hun intentie om goede praktijkresultaten over te nemen en de schepping van werkgelegenheid te versnellen via een aan het klimaat aangepaste groene economie;
  - ✓ de ontwikkelingsactoren erkennen de klimaatadaptatie als belangrijkste, inclusieve ontwikkelingsinterventie, met een toenemende vraag naar concrete resultaten.
- De LSN 2017-2021 kan positief gebruikmaken van en samenwerken met multilaterale agentschappen, ontwikkelingspartners, de privésector, organisaties uit het maatschappelijk middenveld, lokale gemeenschappen en kennisinstellingen die actief zijn inzake de klimaatverandering, de groene economie en de schepping van werkgelegenheid in Zuid-Afrika.
- Klimaatadaptatie wordt in beleid en praktijk omgezet en door actoren in de privésector aangenomen als een integraal onderdeel van de inclusieve groene economie, en deze elementen werken samen aan een transformatiegerichte ontwikkeling die aan het klimaat aangepast is.
- Politieke factoren en contexten bepalen de mate van acceptatie en invloed.

2.3 Het Veranderingskader

Zoals hierboven aangegeven, zijn de praktijken van Zuid-Afrika voor de beperking van de gevolgen van de klimaatimpact meer ontwikkeld dan de maatregelen voor de adaptatie. Tot zo ver heeft men weinig steun verleend aan responsen voor klimaatadaptatie die ook sociale en economische uitdagingen aanpakken en die bijdragen aan de drievoudige uitdaging van armoede, ongelijkheid en werkloosheid in Zuid-Afrika. Wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat de Afrikaanse landen sommige van de zwaarste gevolgen van de klimaatverandering zullen ondergaan indien effectieve adaptatiemaatregelen uitblijven. Daarom zal deze LSN 2017-2021 bijdragen aan de realisatie van SDG 13: neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden.

De LSN 2017-2021 wil de empirische onderbouwing van de aanpassing aan de klimaatverandering versterken door te investeren in (1) onderzoek en ontwikkeling, (2) testen, innoveren en leren (sturing/beste praktijken) en door (3) de overheid, het maatschappelijk middenveld, de privésector, de academische wereld, internationale organisaties en lokale gemeenschappen te betrekken.

De LSN 2017-2021 is **afgestemd** op de voornaamste beleidsdocumenten van de Zuid-Afrikaanse Regering, waarbij gekeken wordt naar de nationale ontwikkeling, de klimaatverandering, de groene economie en de schepping van werkgelegenheid: het Nationaal Ontwikkelingsplan (2013), de Presidential Outcome Approach, MTSF 2014-2019, de NDC van Zuid-Afrika aan de UNFCCC (2015), het Nationaal Witboek Adaptatie aan Klimaatverandering (2011). Ook het ontwerp voor de Nationale Adaptatiestrategie (2016) is een belangrijk referentiedocument.

De selectie van pijlers voor het programma wordt aangestuurd door de noodzaak om:

- 100% in aanmerking te komen voor en bij te dragen aan internationale klimaatfinanciering (zij Bijlage 3);
- een coherente, programmatische en systeemgerichte benadering te hanteren;
- de continuïteit te garanderen om de realisaties en successen van eerdere Landenstrategienota's te consolideren;
- de selectiviteit te versterken en te focussen op een kleiner aantal grotere katalytische interventies;
- de afstemming op de prioriteiten van het land te verzekeren, zoals uiteengezet in het regelgevend raamwerk van het land;
- de afstemming op en de overeenstemming met de bredere doelstellingen van de Vlaamse Regering en het Zuid-Afrikaanse beleid voor ontwikkelingssamenwerking te verzekeren.

2.3.1 Algemeen doel

Het algemeen doel van de LSN 2017-2021 is bij te dragen aan de empirische onderbouwing van klimaatadaptatie als middel om de transitie van Zuid-Afrika naar een klimaatbestendige samenleving en een inclusieve, adaptieve groene economie te bevorderen. Zo wil de LSN 2017-2021 bijdragen aan het aangaan van de drievoudige uitdaging waar Zuid-Afrika mee te kampen heeft: armoede, ongelijkheid en werkloosheid.

2.3.2 Basisvoorwaarden: Inclusie, gendergelijkheid en goed bestuur

Inclusie

De notie inclusie, die aansluit bij het principe van niemand achterlaten (Leaving No One Behind) van Agenda 2030, staat om twee redenen centraal:

- (1) de Zuid-Afrikaanse Regering heeft als een van haar hoofddoelstellingen ervoor te zorgen dat iedereen kan participeren aan en deel uit kan maken van de formele economie;
- (2) de groene economie wordt verstaan als een mechanisme dat inclusie bevordert, meer specifiek als respons op de wereldwijde economische uitdagingen, de noodzaak om de groei en industrialisatie in Afrika te versnellen en de taak om de bestaansmiddelen tegen de impact van de klimaatverandering te beschermen en te verbeteren.

Gendergelijkheid

Vrouwen maken een groot deel uit van de kwetsbare groepen in het land. Als gevolg van sociale ongelijkheid en de hen toegewezen sociale en economische rollen beschikken vrouwen en mannen over verschillende sociale middelen en adaptieve mogelijkheden. Gendervooroordelen leiden tot kwetsbaarheid, zodat vrouwen en meisjes blootstaan aan ernstige beperkingen op het vlak van hun ontwikkeling, democratische participatie, toegang tot eigendommen, informatie, arbeidskansen, gezondheid, seksuele en reproductieve rechten, onderwijs enzovoort.¹³ Deze bestaande ongelijkheden maken het voor vrouwen en meisjes nog moeilijker om met de negatieve gevolgen van de klimaatverandering om te gaan. De klimaatverandering is daarom niet genderneutraal en de projecten in het kader van de LSN 2017-2021 moeten een duidelijk genderperspectief hebben¹⁴.

---

¹³ Babugara, Agnes, Gender and Climate Change: South Africa Case Study. 2010, Heinrich-Böll Stiftung, Kaapstad, Zuid-Afrika

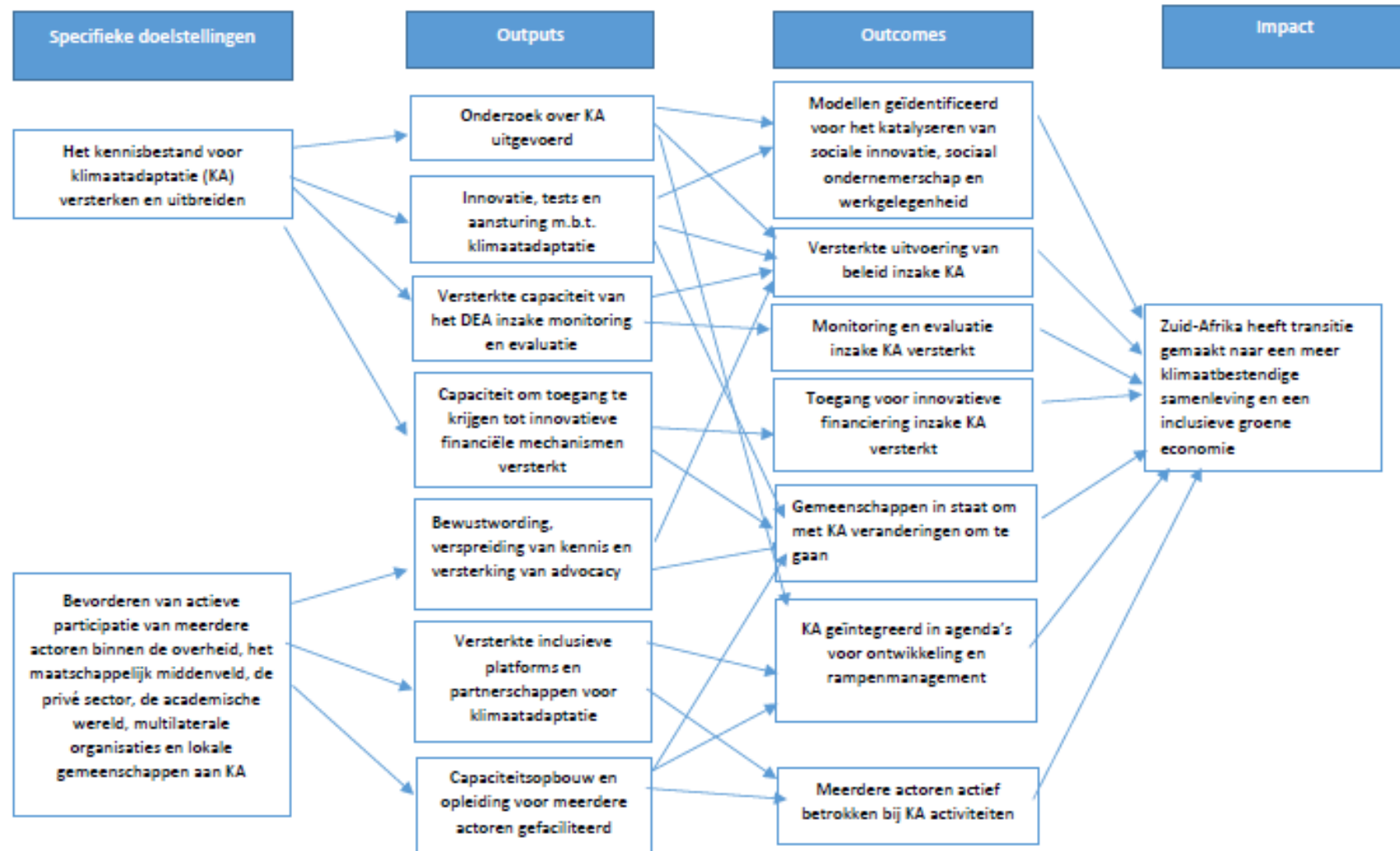
¹⁴ Het Departement Internationaal Vlaanderen gaf in 2016 opdracht tot een genderevaluatie. De aanbevelingen van deze evaluatie zullen nader worden onderzocht en opgenomen in de uitvoering van de LSN 2017-2021.

Goed bestuur is essentieel voor de succesvolle uitvoering van het programma. Het omvat het juiste financiële beheer, betere dienstverlening, transparantie, wederzijdse aansprakelijkheid en participatie van de begunstigden in de afleveringsprocessen.

Inclusie, gendergelijkheid en goed bestuur zullen volledig worden opgenomen in de op programmaniveau gemaakte strategische keuzes, de ontwikkeling van partnerschappen en de uitvoering van het programma. Dit zal ook tot uiting komen in het budget (zie meer onder 2.3.6).

Resultatenkader

Algemene doelstelling : een bijdrage leveren aan de empirische onderbouwing van klimaatadaptatie als middel om de transitie van Zuid-Afrika naar een klimaatbestendige samenleving en een inclusieve, adaptieve groene economie te bevorderen. Op deze wijze zal LSN 2017-2021 bijdragen aan overwinnen van de drievoudige uitdaging van Zuid-Afrika: armoede, ongelijkheid en werkloosheid

2.3.3 Specifieke doelstellingen en output

De onderliggende logica wordt weergegeven in bijgevoegde figuur: Resultatenkader

Specifieke doelstelling 1: Het kennisbestand voor klimaatadaptatie versterken en uitbreiden.

Om klimaatadaptatie empirisch te onderbouwen, is het essentieel om de kennis van de impact van en de oplossingen voor de klimaatverandering te vergroten en leemten in de bestaande kennis in te vullen.

Aangezien er weinig bewijsmateriaal bestaat voor het potentieel voor de creatie van werkgelegenheid m.b.t. klimaatadaptatie, zal deze LSN 2017-2021 verder investeren in onderzoek, ontwikkeling en leren door ervaring, waarbij de focus in het bijzonder zal liggen op het inzicht in het **werkgelegenheidspotentieel** en de verkenning van opportuniteiten voor **sociale innovatie en ondernemerschap**. Om de vooruitgang in verband met het bovenstaande te monitoren en te evalueren, zal de LSN 2017-2021 ook bijdragen aan de versterking van een effectief **monitoring- en evaluatiesysteem** binnen het DEA. Tot slot zal, om de toegang van Zuid-Afrika tot financiering voor klimaatadaptatie te verbeteren, de toegang tot innovatieve financiële mechanismen worden versterkt.

De LSN 2017-2021 beoogt de integratie van klimaatadaptatie in de ontwikkelingsprocessen en zal focussen op het testen van innovatieve ontwikkelingsoplossingen die het adaptatievermogen verbeteren, de bestaansmiddelen versterken en het risico van negatieve gevolgen van klimaat gerelateerde rampen beperken.

Zoals beschreven in het ontwerp voor de Nationale Adaptatiesstrategie, zal het effect van de klimaatadaptatie in meerdere sectoren voelbaar zijn, zoals landbouw, milieu, biodiversiteit, gezondheid, water, menselijke nederzettingen, mijnbouw en transport. Door te testen en te innoveren zal het programma in eerste instantie opportuniteiten verkennen voor de schepping van werkgelegenheid/sociaal ondernemerschap in verband met klimaatadaptatie. Indien nodig zal een meer specifieke focus op bepaalde thema's en/of sectoren worden gelegd tijdens de uitvoering van de LSN 2017-2021.

Het bovenstaande zal de LSN 2017-2021 leiden in **de bewustmaking en het delen en verspreiden van kennis** inzake klimaatadaptatie. Dit zal de toegang tot informatie over de klimaatverandering verbeteren, met een beter geïnformeerde besluitvorming tot gevolg. Een effectief monitoring- en evaluatiesysteem zal het DEA ook beter in staat stellen om **(interne) middelen** voor klimaatadaptatie te mobiliseren.

De output omvat:

- Uitvoering van onderzoek over klimaatadaptatie
- Innovatie, tests en aansturing van klimaatadaptatie
- Versterkte capaciteit van het DEA inzake monitoring & evaluatie
- Capaciteit om toegang te krijgen tot innovatieve financiële mechanismen verstrekt.

Specifieke doelstelling 2: Bevorderen van actieve participatie van meerdere actoren binnen de overheid, het maatschappelijk middenveld, de privésector, de academische wereld, multilaterale organisaties en lokale gemeenschappen aan klimaatadaptatie.

De versterking van de empirische onderbouwing van klimaatadaptatie impliceert de betrokkenheid van meerdere actoren uit het maatschappelijk middenveld, de privésector, multilaterale organisaties, de academische wereld en lokale gemeenschappen¹⁵. Het betreft de versterking van hun vermogen tot klimaatadaptatie, de bevordering van actieve samenwerking, de bewustmaking en de ontwikkeling van inclusieve platformen en partnerschappen voor klimaatadaptatie.

De output omvat:

- Bewustwording, verspreiding van kennis en versterking van advocacy
- Versterkte inclusieve platformen en partnerschappen voor de transformatieve klimaatadaptatie
- Capaciteitsopbouw en opleiding voor meerdere actoren gefaciliteerd.

2.3.4 Resultaten, impact en indicatoren

De resultaten omvatten:

- Geïdentificeerde modellen voor het katalyseren van sociale innovatie, sociaal ondernemerschap en werkgelegenheid in een aan het klimaat aangepaste groene economie
- Versterkte uitvoering van het beleid inzake klimaatadaptatie
- Versterkte uitvoering van monitoring en evaluatie inzake klimaatadaptatie
- Verbeterde toegang tot innovatieve financieringsmechanismen voor klimaatadaptatie
- Gemeenschappen zijn in staat om met door het klimaat veroorzaakte uitdagingen om te gaan
- Klimaatadaptatie geïntegreerd in de agenda's voor de ontwikkeling en voor de beperking van de risico's van rampen
- Meerdere actoren zijn actief betrokken bij activiteiten inzake klimaatadaptatie.

De voornaamste impact zal de transitie van Zuid-Afrika naar een meer klimaatbestendige samenleving en een inclusieve groene economie zijn.

Relevante indicatoren

De volgende indicatoren van de Presidential Outcomes Approach zullen worden gebruikt:

- Strategie en programma's voor de ondersteuning van bestaande en ontwikkeling van nieuwe kleine ondernemingen en coöperatieven om de toegang tot formele markten te faciliteren (Resultaat 4, Fatsoenlijke banen door inclusieve economische groei: Deelresultaat 8: Economische opportuniteiten voor historisch uitgesloten en kwetsbare groepen worden uitgebreid en de groei en ontwikkeling van kleine ondernemingen en coöperatieven worden aanzienlijk verbeterd)¹⁶.

---

¹⁵ Een lijst van mogelijke actoren inzake de klimaatverandering is te vinden in het rapport van OneWorld Sustainable Developments, pp. 57-67.

¹⁶ Resultaat 4: <http://www.gov.za/sites/www.gov.za/files/Outcome%204%20Economy%20MTSF%20Chapter.pdf>

- De groene groei draagt bij aan de economische groei en de tewerkstelling, terwijl milieuschade en -vervuiling, verlies van biodiversiteit en het gebruik van niet-duurzame natuurlijke rijkdommen worden voorkomen (Resultaat 10: transversale subresultaten: Bijdrage aan Resultaat 4: Waardig werk door inclusieve economische groei Output 2, deeloutput 5: groene economie)¹⁷.

Aangezien het programma onder LSN 2017-2021 nog in detail moet worden uitgewerkt, kan gebruik worden gemaakt van relevante indicatoren van het Departement Milieuzaken en kunnen andere relevante indicatoren worden gedefinieerd op het niveau van het programma en het project (zie verder onder 3.3.1 monitoring op beleidsniveau). Dit kan het volgende omvatten:

- Meer inzicht in het potentieel van groene banen en (sociale) ondernemingen in een klimaatbestendige samenleving en een inclusieve, aan het klimaat aangepaste groene economie, gebruikmakend van de uit het onderzoek en de ervaring van de LSN 2017-2021 geleerde lessen.
- Creatie van modellen voor sociale ondernemingen en joboportunities in de context van klimaatadaptatie.
- Een betere toegang van vrouwen en jongeren tot sociale ondernemingen en groene banen.
- Verbeterd beleid en verbeterde praktijk, waarbij klimaatadaptatie gekoppeld is aan de inclusieve groene economie, gebruikmakend van goede praktijkvoorbeelden op basis van de LSN 2017-2021.
- Toegenomen niveau van sociale inclusie in de aan het klimaat aangepaste groene economie.
- Toegenomen niveau van multi-actor partnerschappen die betrokken zijn bij klimaatadaptatie.
- Toegenomen aantal gemeenschappen dat met klimaatadaptatie kan omgaan.

2.3.5 Strategie

De besluitvormers in Zuid-Afrika worden aangezet tot het bereiken van deze doelstellingen door middel van een sterke bilaterale relatie tussen beide regeringen die hoofdrolspelers in diverse hoedanigheden bij het programma betreft.

Het programma moet werken aan de opbouw van een netwerk van samenwerkingsrelaties met invloedrijke groepen die op hun beurt de gewenste verandering versnellen, rekening houdend met de bestaande uitdagingen inzake KMMO-ontwikkeling, sociaal ondernemerschap en inclusieve economische participatie.

Om de efficiëntie en de resultaatgerichtheid van het programma te versterken, wordt een gefocuste benadering voorgesteld. Vanwege de beperkte beschikbaarheid van menselijke middelen is het aanbevolen een beperkt aantal geografische en/of thematische gebieden te kiezen voor de implementatie van het programma. Dit gebeurt door initiatieven vooraf te

---

¹⁷ Resultaat 10:

<http://www.gov.za/sites/www.gov.za/files/Outcome%2010%20Delivery%20Agreement%2023%20September2010.pdf>

selecteren op basis van een reeks overeengekomen criteria. Dit kan het volgende omvatten: de werkelijke nood of het werkelijke probleem in een bepaald (geografisch) gebied, de beschikbaarheid van kennisinstellingen die kunnen bijdragen aan de benodigde kennisbank, de beschikbaarheid van implementatiepartners, de mogelijkheid van gecoördineerde actie tussen implementatiepartners en de overheid.

Het programma moet langetermijnresultaten leveren, waarbij de ontwikkelingsactoren tonen dat zij klimaatadaptatie als een belangrijke, inclusieve ontwikkeling erkennen, met een toenemende vraag naar bewijs van de creatie van werkgelegenheid en sociaal ondernemerschap. Op hun beurt worden de ontwikkelingsactoren gesteund en wordt de verandering versneld door stakeholdergroepen die proactief inclusieve platformen voor transformatieve klimaatadaptatie vormen, waarbij ze gebruikmaken van empirisch bewijsmateriaal. Relevante strategieën omvatten:

- De opbouw van een empirische basis voor de aanpassing van het beleid en de praktijk, voortbouwend op de sterke punten van de vorige LSN en afgestemd op de eis van de Zuid-Afrikaanse Regering dat de maatschappelijke en ecologische veranderingstrajecten gebaseerd zijn op leren door ervaring en feitelijke informatie.
- Tests, innovatie en leren om transformatieve en inclusieve klimaatadaptatiestrajecten uit te zetten, met proefprojecten als centraal mechanisme, met de volgende kernkenmerken:
  - ✓ de proefprojecten krijgen de nodige middelen;
  - ✓ de proefprojecten hebben duidelijk uiteengezette doelstellingen, actieplannen, budgetten en M&E-raamwerken;
  - ✓ de proefprojecten worden opgezet als stapsgewijze, gedocumenteerde leermechanismen;
  - ✓ de proefprojecten worden opgezet om een reeks hypothetische succesfactoren te testen voor een transformatieve klimaatadaptieve ontwikkeling.
- Documentatie en verspreiding van geleerde lessen met als voornaamste doel de transitie naar een aan het klimaat aangepaste groene economie proactief te versnellen.
- Bevordering van collaboratieve en multi-actor partnerschappen.
- Onderzoek om het werkgelegenheidspotentieel in de aan het klimaat aangepaste groene economie te identificeren.
- Opbouwen van relaties met beleidsmakers.

2.3.6 Indicatieve financiering voor de LSN 2017-2021 (in euro)

Jaar 2017-2021	Budget (euro)
Specifieke doelstelling 1: Het kennisbestand voor klimaatadaptatie versterken en uitbreiden	16.250.000,00 (65%)
Specifieke doelstelling 2: Het bevorderen van een actieve participatie in klimaatadaptatie door meerdere actoren in de overheid, het maatschappelijk middenveld, de privésector, de academische wereld, multilaterale organisaties en lokale gemeenschappen.	6.250.000,00 (25%)
Gendergelijkheid, goed bestuur en sociale inclusie ¹⁸	2.500.000,00 (10%)
Totaal	25.000.000,00 (100%)

Elk project budget bevat een maximum van 5% beheerskosten voor identificatie, formulering, uitvoeringsondersteuning, externe monitoring en evaluatie, auditing, enz.

---

¹⁸ Gendergelijkheid, goed bestuur en sociale inclusie zullen opgenomen worden in alle projecten als horizontale basisvoorwaarden. Naast de horizontale benadering, zal ook een verticale benadering gebruikt worden de vermelde basisvoorwaarden. Dit houdt in dat specifieke projecten opgezet kunnen worden m.b.t. gender en/of goed bestuur en /of sociale inclusie.

3. BEHEER VAN HET PROGRAMMA

Deze sectie beschrijft een algehele strategie voor het beheer van de LSN. Het succes van het programma zal sterk worden bevorderd door de vroegtijdige toepassing van een sterk partnerschap tussen beide regeringen en een duidelijke modus operandi. De specifieke taken en verantwoordelijkheden van de Vlaamse en Zuid-Afrikaanse partners in de verschillende fasen worden hieronder uiteengezet als richtsnoer voor deze toekomstige samenwerking.

Er zal een portfoliobenadering worden gehanteerd voor de implementatie van de strategienota. Dit omvat: (1) verschillende voorwaarden voor de financiering of implementatie; (2) verschillende bestuurlijke niveaus voor de implementatie; en (3) een mix van uitvoerende actoren. Deze elementen zullen op een complementaire en wederzijds versterkende wijze worden gecombineerd. Beide partijen zullen zorgen voor de nodige flexibiliteit voor het uitgeven van de middelen en zullen de risico's tot op zekere hoogte spreiden.

3.1 Bestuur van het programma

De Zuid-Afrikaanse en de Vlaamse Regering zijn samen verantwoordelijk voor de resultaten van de LSN 2017-2021. De Vlaamse Regering heeft het Departement Internationaal Vlaanderen (BUZA) opdracht gegeven haar ontwikkelingssamenwerkingsbeleid te implementeren. Het BUZA is ten opzichte van de Vlaamse minister voor ontwikkelingssamenwerking aansprakelijk voor de financiering en het resultaatgebaseerde beheer van de ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's. De Zuid-Afrikaanse Regering heeft de Nationale Thesaurie (NT) en het Departement Milieuzaken (DEA) opdracht gegeven respectievelijk strategische leiding te geven en de programma-implementatie te monitoren.

Het globaal strategisch management wordt verzorgd door een **Programmastuurcomité (PSC)**, bestaande uit vertegenwoordigers van NT:IDC, DEA en BUZA. Het PSC zal het programma strategisch begeleiden. De leden van het PSC zullen een reglement opstellen.

Het dagelijks toezicht op het programma wordt verzorgd door de Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering in Zuidelijk Afrika.

Jaarlijks zal een **bilateraal overleg** plaatsvinden tussen de Vlaamse Regering en de Zuid-Afrikaanse Regering om de relevante beleidsevoluties te bespreken, zowel algemeen als wat de thematische focusgebieden van de LSN betreft. Er zal ook ruimte zijn voor verslaglegging inzake de vorderingen van de LSN en voor uitwisseling van geleerde lessen binnen het samenwerkingsraamwerk, gebaseerd op wederzijdse aansprakelijkheid en een gemeenschappelijk streven naar continue verbetering. Het BUZA zal een overzicht bieden van de verbintenissen en de uitgegeven middelen. Daarnaast zullen de behaalde resultaten van de LSN en de gewenste toekomstige resultaten kort worden toegelicht. Vertegenwoordigers van BUZA, NT:IDC, DEA en, waar relevant, de uitvoerende actoren zullen deelnemen aan het bilaterale overleg.

3.2 Programmering Landenstrategienota 2017-2021

Zuid-Afrika en Vlaanderen zullen samen vormgeven aan het indicatieve samenwerkingsprogramma van de Landenstrategienota.

3.2.1 Identificatie- en formuleringsproces

De aangewezen vertegenwoordigers voor Vlaanderen en Zuid-Afrika kunnen elk initiatieven identificeren. Vlaanderen kan rechtstreeks ondersteuning bieden aan de Zuid-Afrikaanse Regering via bilaterale projecten of gemeenschappelijke financiering (directe samenwerking), of indirect via steun aan niet-gouvernementele actoren. Ook een gedelegeerde samenwerking met donor agentschappen (onrechtstreekse samenwerking) kan worden overwogen.

De formulering van de opzet van projecten en programma's zal bij voorkeur worden uitgevoerd door de eerder genoemde uitvoerende actoren, maar kan bij wijze van uitzondering ook worden gefaciliteerd door externe consultants op basis van gezamenlijke afspraken. Deze consultants zullen samen via het PSC worden geëvalueerd.

Vlaanderen en Zuid-Afrika verbinden zich ertoe transparante selectieprocessen toe te passen bij **de selectie van de uitvoerders**, zoals aanbestedingen voor niet-overheidsactoren. De modaliteiten van de procedure en de selectiecriteria worden door het PSC bepaald. De uitvoerende actoren zullen zich houden aan de interne vereisten van het BUZA met betrekking tot de organisatiecapaciteit.

De project- of programmavoorstellen zullen gebaseerd zijn op de interne vereisten van het BUZA en zullen door het PSC worden beoordeeld op basis van overeengekomen criteria. De voorgestelde projecten en programma's worden dan voor financiering aan Vlaanderen voorgelegd en aan de Vlaamse minister voor Ontwikkelingssamenwerking gepresenteerd. De Vlaamse Regering neemt de uiteindelijke beslissing.

De regeringen engageren zich in een gemeenschappelijk identificatie- en formuleringsproces om de jaarlijkse financiële verbintenissen van de LSN te verzekeren.

3.2.2 Uitvoering

De programma- of projectuitvoering is de verantwoordelijkheid van de uitvoerende actoren in Zuid-Afrika. Alle detailinformatie met betrekking tot de implementatie van het programma of project en de administratieve vereisten worden gespecificeerd in een project- of programmaformuleringsdocument en een projectspecifieke overeenkomst. Deze overeenkomst kan het voorwerp van de overeenkomst omvatten, de taken in verband met de implementatie, coördinatie en monitoring, de bijdragen en verbintenissen van alle partners, de timing van fondsentfers, de rapportagelijnen, de monitoring en financiële audits, de inwerkingtreding, de geldigheid, wijzigingen, beëindiging en oplossing van geschillen. Dit maakt een maximale afstemming op de systemen en procedures van de partners mogelijk. Er kan ook een beginfase worden opgenomen om het projectontwerp te onderzoeken, het werkplan voor te bereiden en het monitoringsysteem te verfijnen.

In het geval van rechtstreekse financiering aan de Zuid-Afrikaanse Regering moet elke eventuele outsourcing tijdens de project- of programma-implementatie de Zuid-Afrikaanse aanbestedingsregels en -reglementen volgen. In het geval van onrechtstreekse financiering aan niet-gouvernementele actoren zijn de aanbestedingsregels en reglementen van de uitvoerder van toepassing.

3.2.3 Verslaggeving door uitvoerende actoren

Alle uitvoerders brengen rechtstreeks verslag uit aan het PSC (DEA, NT en Vlaanderen) en hun verslagen worden gedeeld met het PSC. Het PSC (DEA, NT en Vlaanderen) brengen indien nodig verslag uit van de vorderingen. Indien nodig kunnen de uitvoerende actoren worden uitgenodigd op het PSC om de vooruitgang te bespreken.

De verslaglegging omvat narratieve en financiële aspecten, in overeenstemming met de vereisten van het BUZA. De uitvoerders in de overheidssector moeten ook de RDP Act naleven.

3.3 Monitoring en evaluatie

Vlaanderen en Zuid-Afrika zullen gezamenlijk¹⁹ de monitoring en evaluatie op programmaniveau verzorgen. Een belangrijk doel van de monitoring en evaluatie is te leren wat goed en verkeerd is gegaan, om de projectplannen te kunnen aanpassen, de implementatie te verbeteren en de impact van het programma te maximaliseren.

3.3.1 Monitoring op beleidsniveau

Als algemeen monitoringinstrument zal gezamenlijk een Raamwerk voor Prestatiebeoordeling (PAF) worden ontwikkeld tijdens het eerste jaar van de LSN. Het Raamwerk voor Prestatiebeoordeling zal zijn gebaseerd op de bestaande nationale indicatoren en zal de indicatoren en doelen voor de algemene en specifieke doelstellingen van deze Landenstrategienota omvatten.

Zodra 50% van het totale budget is toegewezen, vindt een tussentijdse evaluatie van de LSN plaats om de vorderingen van de implementatie van het programma te bespreken en aanbevelingen te formuleren voor toekomstige samenwerking. Het reglement voor deze evaluatie zal door het PSC worden goedgekeurd. De conclusies van deze externe evaluatie zullen door beide partijen worden besproken.

3.3.2 Monitoring op implementatieniveau

De monitoring zal gebaseerd zijn op de werkplannen, bijeenkomsten en terreinbezoeken. De monitoring maakt deel uit van een leerproces om de projectimplementatie en het organisatievermogen te verbeteren en zal waar mogelijk samen met DEA en NT gebeuren²⁰. De gebruikte indicatoren zullen worden gecorrigeerd met het PAF en bijkomende relevante provinciale en nationale indicatoren of projectmanagementindicatoren.

---

¹⁹ De bijdrage van Zuid-Afrika zal afhangen van de beschikbare middelen (personeel en fondsen).

²⁰ De bijdrage van Zuid-Afrika zal afhangen van de beschikbare middelen (personeel en fondsen)

In principe vindt voor elk project of programma een regelmatige financiële audit plaats, waarbij de internationale standaard wordt gevolgd. Elke uitvoerder kan een specifiek budget toevoegen voor externe audits. Het BUZA behoudt zich het recht voor audits te organiseren voor alle projecten en programma's in het kader van de LSN, ook als een lokale audit is voorzien in het projectbudget. De soorten audits kunnen variëren; ze worden gefinancierd door het BUZA. BUZA zal deelnemen aan gemeenschappelijke audits met andere donoren, wanneer het in gemeenschappelijk gefinancierde programma's participeert.

In principe worden alle programma's of projecten extern geëvalueerd. Projectbudgetten kunnen hier een specifiek bedrag voor omvatten. De project- of programmaovereenkomst zal de modaliteiten voor controle en evaluatie omvatten. Evaluaties kunnen ook plaatsvinden op verzoek van het BUZA of het PSC. Wanneer het in gemeenschappelijke programma's participeert, zal het BUZA deelnemen aan de gemeenschappelijke controles en evaluaties.

3.4 Financieringsverbintenissen en uitbetalingen

Tijdens het indicatieve tijdsperiode voor samenwerking in dit programma (2017-2021) heeft Vlaanderen de intentie 25 miljoen euro beschikbaar te stellen, met een gemiddelde van 5 miljoen euro per jaar. Deze verbintenis biedt financiering voor projecten en programma's die zijn goedgekeurd door de Vlaamse Regering in het kader van de LSN. Er kan ook maximaal 5% van het totale budget worden gebruikt om de kwaliteit van de identificatie, formulering, monitoring en evaluatie van projecten te verzekeren. Indien de consultants extern worden gecontracteerd, is het Belgische aanbestedingsrecht van toepassing.

De uitkering van fondsen zal afhangen van de vorderingen van het project en de budgetuitvoering voor elk initiatief. Financiering voor rechtstreekse samenwerking vindt waar mogelijk via de RDP Fund Account van NT plaats. Vandaar gaat het naar de uitvoerende departementen, tenzij anders door de partijen overeengekomen. In het geval van onrechtstreekse samenwerking worden de fondsen rechtstreeks aan de uitvoerende actoren overgemaakt.

3.5 Risicobeheer

Meerdere risico's kunnen het behalen van de resultaten van de LSN 2017-2021 beïnvloeden. Vlaanderen en Zuid-Afrika nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor het risicobeheer en de risicobeperking.

In het geval van risico's tijdens de uitvoering van de LSN, zullen Vlaanderen en Zuid-Afrika mogelijk een aantal maatregelen moeten nemen om het juiste beheer van de projecten en de fondsen veilig te stellen. De uiteindelijke begunstigden blijven de achtergestelde bevolkingsgroepen van Zuid-Afrika.

Het risicobeheer wordt toegepast op basis van de volgende principes:

- De principes van de Verklaring van Parijs, die van toepassing zijn op zowel de Zuid-Afrikaanse als de Vlaamse regering, moeten worden nageleefd wanneer wijzigingen in de steunmodaliteiten worden overwogen.
- Samen met andere donateurs zal Vlaanderen risico's in het samenwerkingsprogramma monitoren en zal het in samenspraak met de Zuid-Afrikaanse Regering naar beperkende maatregelen zoeken.
- De risico-identificatie en -analyse, het risicobeheer en de monitoring zullen deel uitmaken van alle initiatieven die voortvloeien uit de LSN.
- In het geval van afnemende prestaties en/of toegenomen risico, kan Vlaanderen met goedkeuring van het PSC (een deel van) de financiering van overheidssteun naar niet-gouvernementele organisaties of naar andere implementatieagenten verschuiven, in lijn met de doelstellingen die in deze Landenstrategienota zijn vermeld.

BIJLAGE 1 : General Context South Africa ²¹

1. Country analysis

When South Africa became a democracy in 1994, the Government was confronted with enormous political, economic and social challenges. Since then great progress has been made in many areas, due to a number of corrective measures from Government. One of the main achievements is that the pro-poor orientation of public spending has contributed to improved development for disadvantaged population groups in the country. Yet South Africa still has a dual economy and one of the highest inequality rates in the world, with a Gini of 0.65 (2015), and 53.8 % of the population living below the national poverty line.

Economic situation

South Africa is the biggest and most industrialised economy of Sub-Saharan Africa. Unlike its neighbouring countries, the South African economy is diversified, with the main production sectors being finance and business services, manufacturing, mining, wholesale and retail trade, transport, construction, communications, tourism and agriculture.

Economic growth is slow, averaging an annual rate of 1.85% since 2012. The GDP growth rate for September 2016 dropped to 0.2%²². Reasons for the low economic growth comprise a number of internal and external factors. The slowing down of the Chinese economy resulted in decreased exports – as was the case with other export oriented emerging economies, whilst internal factors which played a role in the slowing down of economic growth included infrastructural constraints, transport problems and tense labour relations. Furthermore, the recent drought attributed to El Niño was one of the worst in the region since 1993 and had a severe impact on the South African agricultural sector.

Social situation

Due to the pro-poor orientation of public spending, social development in South Africa has improved considerably over the past two decades. There has been a significant improvement in poverty levels and the quality of life of historically marginalised groups. Yet female-headed households, rural families, and black people continue to bear the greatest poverty burden.

The progress made by South Africa on social indicators is reflected in the results obtained on a number of Millennium Development Goals (MDGs), as stated in the MDG Report of 2015. South Africa has achieved a significant number of targets towards attainment of MDG 1 (Eradication of extreme poverty and hunger), MDG 2 (Achieve universal primary education), MDG 3 (Promote gender equality and empower women), and MDG 6 (Combat HIV and AIDS, malaria and other diseases). Moderate progress was realised on MDG 4 (Reduce Child Mortality and Improve Child Wellbeing), MDG 5 (Improve Maternal Health), MDG 7 (Ensure Environmental Sustainability) and MDG 8 (Develop a Global Partnership for Development). MDG targets which have not been reached will be integrated in the 2030 Sustainable Development Agenda while simultaneously addressing the issue of historic imbalances. Income inequality remains a challenge, but the proportion of people who are multi-dimensionally poor fell from 17.9% to 8% between 2001 and 2011. This is

---

²¹ General information for this chapter based on documents from: African Economic Outlook, World Bank, Statistics South Africa, Millennium Development Goals – Country Report South Africa (for references, see bibliography).

²² South African Reserve Bank (Sept. 2016).

mainly due to increased access to free services (water, electricity and housing) and improved access to education and health. Over 16 million South Africans are also benefiting from a social grant (2015), which has reduced their poverty level. The unemployment rate remains high (26.5% during the 4th quarter of 2016), and youth employment is a major concern.

Life expectancy in South Africa recovered to 62.4 years in 2016, which was in large part due to the rapid expansion of antiretroviral treatment against HIV/AIDS. Adult and infant mortality likewise declined, but figures on maternal and child mortality remain high. Although access to basic education is rated as very good, there is need for improvement to the quality of the education system.

Political and institutional context

South Africa is a multiparty and constitutional democracy. Thus far, the ANC (African National Congress) has been the ruling party in the national legislature, and received 62.1% of the votes during the 2014 national election. Main opposition parties are the DA (Democratic Alliance) and the more recently formed EFF (Economic Freedom Fighters). The DA increased its votes to 22.2 % and the EFF obtained 6.4% of the votes. The ANC also won eight of the nine provincial legislatures in 2014.

Local elections in August 2016 showed a shift in voter behavior compared to the previous local elections of 2011. The ANC lost more than 8% and received 54.49% of the votes, while the DA received 27.02% of the votes, which is an increase of 2.98%. The EFF received 8.24% of the votes and the IFP (Inkatha Freedom Party) obtained 4.27% of the votes.

Governance

South Africa continues to rank highly in many governance aspects. Its position on the Ibrahim Index of African Governance²³ is 6th out of 54 countries (2015), but since 2014 South Africa has dropped two positions. Overall governance improved with 1.9 points compared to the 2000-2015 average. With an overall governance score of 69.4, South Africa positions itself higher than the average for Southern Africa (58.3).

Table : Ibrahim Index of African Governance (2015) for South Africa

	2015	Change 2000-2015
Overall governance score	69,4	+ 0,8
Safety and rule of law	67,1	- 6,5
Participation & human rights	71,4	+ 1,4
Sustainable economic opportunity	68,4	+ 6,0
Human Development	70,6	+ 2,2

²³ Ibrahim Index of African Governance, Country Insights, South Africa, 2015, p 4.

Sustainable economic opportunity has improved over the past 10 years. Safety and rule of law decreased over the past 15 years, but the already excellent subcategory rule of law improved with 2.1 points to 94.6. Public management (a subcategory in sustainable economic opportunity) still remains the best in Africa. South Africa ranks 61 from 165 countries (2015) on the Corruption Perception Index with a score of 44. The country has a very high score on budget openness as well as on the independence of its judicial system²⁴.

Gender

South Africa is characterised by a strong legislative and policy enabling environment that is aligned with international conventions. Gender equality is embedded in the Constitution of the Republic of South Africa and in national plans, including the National Development Plan. The country also signed the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discriminations against Women, the Beijing Declaration and the Platform for Action. School enrollment of girls improved at primary, secondary and tertiary level. At the national level, 42% of the parliamentarians are women. But unemployment amongst women is still high. They generally occupy low wage job positions and are poorly represented at top and senior positions. A matter of concern is the high level of gender based violence (GBV). Progress on gender equality is essential for socio-economic development and poverty reduction.²⁵

Climate change

The effects of climate change on Southern Africa, will also have an impact on South Africa. Calculations show that the temperature could go up by 4°C and extremes in temperatures and rainfall will increase. The 2015-2016 drought, which also affected South Africa, was the worst since 1993. Climate change will be felt in many sectors such as water, agriculture, employment, health, and biodiversity and will have the largest impact on the most vulnerable groups of people.

South Africa is a major emitter of carbon dioxide emissions, accounting for about 65% of Africa's emissions. Heavy reliance on coal for energy generation contributes to these emission levels. Efforts have been made to reduce greenhouse gas emissions, such as carbon dioxide and South Africa is in the process of implementing green economy policies and programmes (see also further) to steer the economy into a low carbon transition.

South Africa as a regional and international player

The foreign policy of South Africa is geared towards the realisation of its socio-economic agenda, as well as its political and security interests. It embraces political, economic and public diplomacy²⁶. South Africa is an active player at international level, being a member of the G20 and the BRICS. The country is also aspiring to become a permanent member of the UN Security Council. In Africa, South Africa is taking a lead position in the African Union, the New Partnership for Africa's Development (NEPAD) and the Southern African Development Community (SADC). Its foreign policy towards the continent aims to contribute to peace, security, sustainable development, democracy, rule of law and fundamental rights in Africa.

---

²⁴ Transparency International, <http://www.transparency.org/country/#ZAF>

²⁵ UNFPA South Africa, <http://southafrica.unfpa.org/topics/gender-equality-3>

²⁶ Government of South Africa, DIRCO, http://www.gov.za/sites/www.gov.za/files/foreignpolicy_0.pdf

2. Policy priorities of the South African Government: National Development Plan 2030 and Medium Term Strategic Framework 2014-2019

The National Development Plan 2030²⁷ (NDP) offers a long-term vision for the development of South Africa and aims to formulate an answer to the challenges the country is facing, with the objective of eradicating poverty and eliminating inequality by 2030.

The NDP lists several critical factors for its successful implementation: focused leadership that provides policy consistency, ownership of the plan by all sectors of society, strong institutional capacity at technical and managerial levels, efficiency in all areas of government spending including management of the public service wage bill and making resources available for other priorities, and prioritising and clarity on levels of responsibility and accountability within every sphere of government as well as a common understanding of the roles of business, labor and civil society.

Key priority areas of the NDP are: (1) an economy that will create more jobs, (2) improving infrastructure, (3) transition to a low-carbon economy, (4) an inclusive and integrated rural economy, (5) reversing the spatial effects of apartheid, (6) improving the quality of education, training and innovation, (7) quality health care for all, (8) social protection, (9) building safer communities, (10) reforming the public service, (11) fighting corruption and (12) transforming society and uniting the country.

The Medium-term Strategic Framework (MTSF) 2014-2019 is the first implementation phase of the NDP. It sets out the actions the Government will take to realise the NDP and reach the targets it wants to achieve. The aim of the MTSF is to ensure policy coherence, alignment and coordination across government plans, as well as alignment with the budget. It embraces government planning across the three spheres of government. The MTSF has two main strategic themes, namely radical economic transformation and improving service delivery. As was the case for the previous MTSF 2009-2014, the current MTSF is structured around 14 outcomes²⁸, further detailed with actions and targets.

3. ODA and the role of donors in South Africa

ODA in South Africa

In 2015 South Africa received 1,420 billion USD net ODA from the international donor community²⁹. About three quarters of ODA in 2014-2015 went towards health and economic infrastructure. South Africa is not dependent on donor funding, and ODA is a relatively small proportion of the GNI of South Africa (about 0.5% in 2015)³⁰. Despite the fact that South Africa is an upper middle-income country and that some donors diminished or stopped their bilateral ODA, total ODA has remained

---

²⁷ National Development Plan 2030 - <http://www.nationalplanningcommission.org.za/Pages/NDP.aspx>

²⁸ The MTSF 2009-2014 was structured around 12 outcomes.

²⁹ The primary donors in 2014-2015 were the USA, the EU institutions, Germany, France, the Global Fund, the United Kingdom and Climate Investment Funds. . Belgium/Flanders, Norway, and Sweden are also part of this top 10. https://public.tableau.com/views/OECDACAidataglancebyrecipient_new/Recipients?:embed=y&display_count=yes&showTabs=y&tooltips=no&:showVizHome=no

³⁰ Comparison with other middle-income countries (Brazil, China, India, Indonesia, and Chile) learns that total ODA is also very low, and comprises 0-0.1% of GNI in 2014.

relatively constant over recent years. The Government of South Africa prefers that ODA be used for pilot programmes, innovation, risk taking, skills and knowledge development, capacity building and systems development.

Joint EU/SA Multi-Annual Indicative Programme

For 2014-2020 the EU and South Africa have agreed on a Multi-Annual Indicative Programme, which is part of their strategic partnership. This programme is based on the priority needs of the National Development Plan and the added value of the EU-Contribution. Under this partnership, the following interdependent sectors are proposed: (1) employment creation, (2) education, training and innovation and (3) building a capable and developmental state.

In line with the Multi-Annual Indicative Programme, the cooperation between Flanders and South Africa has been focusing on employment creation, and more specifically SME development and social enterprise development, as outlined in the previous CSP 2012-2016.

BIJLAGE 2: Vlaamse ontwikkelingssamenwerking

De bilaterale betrekkingen tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika kennen een lange voorgeschiedenis. In 1994 werden ze geformaliseerd, na de vorming van de eerste democratische regering in Zuid-Afrika. De samenwerking was gevarieerd en omvatte meerdere sectoren, zoals onderwijs, gezondheid, sport, cultuur, ontwikkelingssamenwerking, wetenschap en innovatie, sociale bijstand en de schepping van werkgelegenheid. Er ontstond niet alleen samenwerking tussen beide regeringen, maar ook met niet-gouvernementele actoren zoals universiteiten, organisaties uit het maatschappelijk middenveld en vakbonden, terwijl ook de private sector in Vlaanderen betrokken raakte bij samenwerkingsprogramma's met partners in Zuid-Afrika.

1. Algemeen kader voor de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking

Wettelijk en institutioneel kader

In 1996 werd een *Samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen de Vlaamse Regering en Zuid-Afrika*. De overeenkomst werd in 2002 herbekeken en uitgebreid tot alle bevoegdheden van Vlaanderen³¹. Daarnaast werd in 2001 door beide regeringen een *Memorandum van Overeenstemming inzake Ontwikkelingssamenwerking* ondertekend.

Vlaanderen opende zijn Algemene Afvaardiging op 14 februari 1999 in Pretoria. De Algemene Afvaardiging is geaccrediteerd voor Botswana, Lesotho, Mozambique, Malawi, Namibië, Swaziland en Zuid-Afrika. Het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen, nu Flanders Investment and Trade (FIT), werd in Johannesburg operationeel op 1 april 1994.

De Vlaamse strategie voor zuidelijk Afrika

Op 15 april 2016 keurde de Vlaamse Regering haar strategie voor zuidelijk Afrika toe: *Vlaanderen en zuidelijk Afrika: partners in een veranderde wereld*³². Vlaanderen bevestigde hiermee dat zuidelijk Afrika voor Vlaanderen een strategische regio blijft.

Via deze strategie voor zuidelijk Afrika wil de Vlaamse Regering bijdragen aan een nieuw internationaal partnerschap voor duurzame ontwikkeling op basis van solidariteit, gelijkheid, samenwerking en internationaal recht. De strategie omvat doelstellingen voor de aanpak van grote maatschappelijke uitdagingen, het versterken van de economische banden en wetenschappelijke samenwerking, en de promotie van sociale, culturele en interpersoonlijke uitwisseling.

De algemene benadering voor de samenwerking met zuidelijk Afrika is gebaseerd op de dialoog van ov regering tot regering, en op regelmatige formele en informele ontmoetingen. Het omvat ook een breed partnerschap met actoren en stakeholders van niet alleen overheden, maar ook internationale instellingen, het maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen en de private

---

³¹ Deze bevoegdheden zijn: onderwijs, gezondheidszorg, werk, jeugd, sport, cultuur, media, huisvesting, internationale zaken (internationale handel en ontwikkelingssamenwerking), toerisme, landbouw en visserij, milieu, grondbeheer en natuurbehoud, water, economie, dierenwelzijn, energiebeleid, justitie, sociale bijstand, ruimtelijke ordening, lokaal bestuur, openbare werken en mobiliteit, en wetenschappelijk onderzoek in verband met de Vlaamse bevoegdheden - <https://www.vlaanderen.be/nl/vlaamse-overheid/organisatie-van-de-vlaamse-overheid/vlaamse-bevoegdheden>

³² Vlaanderen en zuidelijk Afrika: partners in een veranderde wereld, 2015 - <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1196069>

sector. Vlaanderen investeert niet alleen in de beleidsdialoog, maar ook in ontwikkelingssamenwerking, uitwisseling van kennis en expertise en promotie van de belangen van Vlaanderen in het buitenland.

Meer specifiek voor de ontwikkelingssamenwerking wil Vlaanderen (1) bijdragen aan de realisatie van de universele Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling van de VN en (2) de bestrijding van de gevolgen van klimaatverandering. Malawi, Mozambique en Zuid-Afrika blijven de prioritaire partnerlanden van Vlaanderen in de regio. De nieuwe Landenstrategienota 2017-2021 voor de ontwikkelingssamenwerking tussen de Vlaamse en de Zuid-Afrikaanse Regering maakt deel uit van de realisatie van de Strategie van Vlaanderen voor Zuidelijk Afrika.

2. De visie van Vlaanderen op ontwikkelingssamenwerking

De Vlaamse Regering heeft actief deelgenomen aan de uitwerking van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling, die tijdens de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van september 2015 door alle lidstaten werd aanvaard. Vervolgens heeft Vlaanderen een intern reflectieproces gestart en heeft het zijn ontwikkelingsbeleid en -praktijk geëvalueerd om effectief een bijdrage te kunnen leveren aan de SDG's.

Visie en benadering

Vlaanderen is zich bewust van de complexiteit van een duurzame ontwikkeling wereldwijd en wil de rol van katalysator spelen door bij te dragen aan de noodzakelijke systeemveranderingen. Vlaanderen is ervan overtuigd dat maatschappelijke innovatie een manier is om diepgewortelde problemen in de wereld structureel op te lossen. Op 25 november 2016 zette de Vlaamse Regering haar visie op ontwikkelingssamenwerking als volgt uiteen:

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking investeert in een globale, duurzame ontwikkeling waarbij niemand achterblijft. Om welzijn en welvaart te scheppen binnen het draagvermogen van onze planeet, (1) stimuleert Vlaanderen innovatie, (2) maakt Vlaanderen gebruik van een systeembenadering en (3) plaatst Vlaanderen partnerschappen centraal binnen zijn activiteiten. Vlaanderen promoot goed bestuur, mensenrechten en gendergelijkheid, want dat zijn basisvoorwaarden voor duurzame ontwikkeling wereldwijd.

In ons bilateraal samenwerkingsbeleid blijft de dialoog met de overheden van onze partnerlanden belangrijk. Vlaanderen benadrukt daarnaast echter ook het belang van het engageren van andere ontwikkelingsactoren. Wij moedigen partnerschappen met meerdere actoren aan, waarbij (1) wij de verschillen tussen de actoren als troef gebruiken, (2) wij proactief "nieuwe" actoren bij de ontwikkeling betrekken en (3) wij ruimte bieden om te leren en te experimenteren. Het principe van insluiting - *niemand achterlaten* – zal het leidmotief zijn in de ontwikkelingssamenwerking van Vlaanderen.

Beleidskeuzes

Het Departement Internationaal Vlaanderen zal zijn geografische focus voor ontwikkelingssamenwerking op zuidelijk Afrika blijven houden. Andere regeringsdepartementen

worden uitgenodigd hun expertise beschikbaar te stellen en mogelijkheden te onderzoeken voor synergie in de geselecteerde partnerlanden³³.

De inhoud van de samenwerking wordt voor elk partnerland apart bepaald en is gebaseerd op een reeks criteria. De SDG-agenda en de Addis Ababa Action Agenda worden gebruikt om de inhoud van de samenwerking vorm te geven. Hij wordt gedefinieerd met inachtneming van (1) de geïdentificeerde en gevalideerde behoeften van het partnerland, (2) de aanvragen van de regering van het partnerland, (3) de specifieke benadering van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking voor duurzame ontwikkeling en (4) de mogelijkheden voor toegevoegde waarde en synergie met lokale en Vlaamse actoren.

---

³³ De partnerlanden voor internationale samenwerking inzake duurzame ontwikkeling zijn Malawi, Mozambique en Zuid-Afrika. Mogelijke toekomstige partnerlanden zullen worden geselecteerd op basis van een reeks criteria.

BIJLAGE 3: Methodology for measuring climate finance

1. Climate adaptation finance

How to apply the methodology for climate adaptation finance (including cross-cutting adaptation/mitigation finance)?

Climate adaptation is undertaken to lower the current and expected risks or vulnerabilities posed by climate change. Climate resilience and adaptation are intrinsically linked to development. This may make it challenging to identify what can be defined solely as adaptation finance, and has resulted in different approaches and methods for tracking and reporting. The government of Flanders aligns its methodology for tracking adaptation finance to the common principles as agreed upon by the multilateral development banks.³⁴ In attachment below, the common principles are described:

(online available: goo.gl/uxBkVh)

Key Steps: for a project to be counted towards adaptation finance, it must:

1. Set out the context of climate vulnerability specific to the location of the project based on current available data (climate data, exposure and sensitivity), considering both the possible impacts from climate change-related risks as well as climate variability related risks;
2. Make an explicit statement of intent to address climate vulnerability as part of the project. This requires clear (overall / specific) goals regarding addressing climate change adaptation.
3. Articulate a clear and direct link between the climate vulnerability context and the budget of the project component.

This three step test provides quantified, reliable, evidence to demonstrate the causal link between **additional adaptation needs caused by climate change** and the specific budget of the project components attributed to these needs.³⁵

100% Climate change adaptation finance in practice

In order to apply for Flemish adaptation finance, implementing partners should use this three step methodology in their application. This requires an overall view on the budget, in which the adaptation results should, as far as possible, be disaggregated from the non-adaptation results. To keep the administrative burden within reasonable limits, Flanders agrees to following:

If disaggregation on result level is not possible using project specific data, implementing partners should at least disaggregate the budget on the level of specific goals.

It is rather unlikely that all project components will comply with the three-steps-causality test. For example: each and every project comes with overhead costs that are not directly linked to the project goals. Furthermore, as the 2030 Agenda on Sustainable Development reminds us, radically

---

³⁴ African Development Bank, Asian Development Bank, European Bank for Reconstruction and Development, European Investment Bank, Inter-American Development Bank Group, World Bank Group

³⁵ As an Example: African Development Bank, Climate Finance Tracking Manual, Water Sector, 2013, p.16-32

separating adaptation from the development context is not desirable, as integration is the way forward to reach both development, economic and environmental goals. In order to balance the need for clearly causally attributed climate change finance on the one hand, and providing finance to integrate the socio-economic dimensions on the other, Flanders agrees to **some flexibility** to divert from direct climate adaptation goals. This should allow implementing partners to embed the climate goals within the local context of socio-economic development, to invest in effective monitoring and evaluation mechanisms, to create sustainable results beyond the scope and time frame of the project. How much flexibility? It should be clear that causally linked additional adaptation finance is a dominant part of the budget allocation. Being transparent about the budget, goals and results should provide solid evidence to balance the components of climate adaptation vs development context integration.

2. How to apply the methodology for climate mitigation finance?

A project component will be classified as relating to climate change mitigation if it promotes “efforts to reduce or limit greenhouse gas (GHG) emissions or enhance GHG sequestration”. The government of Flanders aligns its methodology for tracking mitigation finance to the common principles as agreed upon by the multilateral development banks.³⁶

For a project component to be eligible as climate mitigation finance, it must either:

1/ be listed as a relevant activity according to the Common Principles

(Table 1 in attachment - List of activities eligible for classification as climate mitigation finance)

2/ clearly demonstrate the ability to reduce or limit greenhouse gas and/or to enhance energy efficiency (compared to the business-as-usual scenario).

Attachment:

 Common Principles Mitigation (online available: goo.gl/8BC6fd)

Project components eligible for classification as climate mitigation finance, Source: table 1, Common Principles for Climate Mitigation Finance Tracking	<i>Budget</i>
4.2 Afforestation and reforestation, and biosphere conservation: Afforestation plantations on non-forested land	
<i>6.1 Waste and wastewater: Waste to energy projects</i>	
....	

³⁶ African Development Bank, Asian Development Bank, European Bank for Reconstruction and Development, European Investment Bank, Inter-American Development Bank Group, World Bank Group

Referenties

- African Economic Outlook, South Africa, 2016 - <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/country-notes/south-africa>
- Afrobarometer, People and corruption, Africa Survey, 2015 – www.afrobarometer.org
- Babugara, Agnes, Gender and Climate Change: South Africa Case Study. 2010, Heinrich-Böll Stiftung, Cape Town, South Africa
- Carnegie Consult, Joint Mid-term Evaluation of the Country Strategy Paper II, August 2015, 64 pp.
- Department of Environmental Affairs, The Long Term Adaptation Flagship Research Programme (LTAS), <https://www.environment.gov.za/documents/research>, and: https://www.environment.gov.za/sites/default/files/reports/ltsaphase2_long_term_adaptation_scenarios_for_SA.pdf
- Department of Environmental Affairs, South Africa Draft National Adaptation Strategy, 2016 <https://www.environment.gov.za/sites/default/files/docs/nas2016.pdf>
- European Union, Multiannual Indicative Programme between the Republic of South Africa and the European Union for the period 2014-2020, January 2015, 35 pp. http://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/mip-south-africa-edf11-2014_en.pdf
- Government of Flanders, Decree on Development Cooperation, Brussels, 13 June 2007
- Government of Flanders, Policy Note on Foreign Policy, International Entrepreneurship and Development Cooperation, 2014-2019
- Government of Flanders, Vlaanderen en Zuidelijk Afrika, Partners in een veranderde wereld, 15 April 2016
- Government of the Republic of South Africa, South Africa's Intended Nationally Determined Contribution ; <http://www4.unfccc.int/ndcregistry/PublishedDocuments/South%20Africa%20First/South%20Africa.pdf>
- Government of the Republic of South Africa, Medium-term Strategic Framework (MTSF) 2014-2019, 36 pp.
- Government of the Republic of South Africa, National Climate Change Response White Paper, October 2011, 48 pp.
- Government of the Republic of South Africa, National Development Plan – 2030, National Planning Commission, 2011, 431 pp. - <http://www.nationalplanningcommission.org.za/Pages/NDP.aspx>
- HIVA, Flemish Cooperation with South Africa Post 2016. What role for ODA? 2015, 42 pp.
- Ibrahim Index of African Governance, Country Insights, 2015, South Africa, 11 pp. - http://static.moibrahimfoundation.org/u/2015/10/02201449/45_South_Africa.pdf?_ga=1.87260380.53571258.1474036112
- OneWorld Sustainable Investments, A theory of Change for Country Strategy Paper III (2017-2021) between the Government of Flanders and the Government of the Republic of South Africa. Final Report, 30 November 2016, 104 pp.

- South Research, Thematische evaluatie. Gender binnen de Vlaamse ontwikkelingsamenwerking, januari 2017, 87pp.
- Statistics South Africa, MDG Country Report 2015, 126 pp. - http://www.statssa.gov.za/MDG/MDG_Country%20Report_Final30Sep2015.pdf
- Transparency International, <http://www.transparency.org/country/#ZAF>
- United Nations, Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development, Addis Ababa, July 2015, 61 pp, - http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf
- World Bank, South Africa Economic Update. Promoting faster Growth and Poverty Alleviation through Competition, February 2016, Edition 8, 80 pp. - <http://documents.worldbank.org/curated/en/917591468185330593/pdf/103057-WP-P148373-Box394849B-PUBLIC-SAEU8-for-web-0129e.pdf>
- The World Bank, Overview South Africa, April 2016, <http://www.worldbank.org/en/country/southafrica/overview#1>